

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๒ (๑) บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพพืชและศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ประกาศแผนปฏิรูปประเทศ ณ วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ ได้กำหนดให้มีการทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบ โดยให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กรมพัฒนาที่ดินจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของประเทศโดยมอบหมายให้สถานีพัฒนาที่ดินเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินในพื้นที่ระดับตำบล

สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จึงได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ขึ้น โดยการรวบรวมข้อมูลจากลงสำรวจพื้นที่ ข้อมูลจากระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online) และวิธีการให้เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการจากการจัดประชุมชี้แจง Participatory Rural Appraisal (PRA) และรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด คำนี้ถึงขั้นความเหมาะสมในการปลูกพืชชนิดต่างๆ ส่งผลให้ได้ผลผลิตการเกษตรมากขึ้นและลดต้นทุนการผลิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ต่อไป

คณะผู้จัดทำ
สิงหาคม
๒๕๖๔

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
หลักการและเหตุผล	1-1
วัตถุประสงค์	1-1
ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
นิยามศัพท์	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
ประวัติและเอกลักษณ์ความเป็นมา/ การตั้งถิ่นฐาน	2-2
สภาพภูมิประเทศ	2-3
สภาพภูมิอากาศ	2-4
สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-7
สภาพภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
ทรัพยากรป่าไม้	3-1
ทรัพยากรน้ำ	3-7
ทรัพยากรดิน	3-9

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
หลักการ.....	4-1
การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA).....	4-2
ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน.....	4-12
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
ทรัพยากรดิน	5-1
ประเภทการใช้ที่ดิน	5-1
ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน	5-2
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล.....	6-1
นโยบายแห่งรัฐ ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	6-2
การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน.....	6-5
เขตการใช้ที่ดิน.....	6-6
การจัดการความเสี่ยง.....	6-10
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	7-1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
ตัวชี้วัด	7-1
กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2564.....	7-1
กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น.....	7-3
ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	7-4
เอกสารอ้างอิง	อ1
ภาคผนวก	ผ1

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ปี 2563	2-5
ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	2-8
ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	2-10
ตารางที่ 2-4 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	2-12
ตารางที่ 2-5 การถือครองที่ดินในภาพรวมตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	2-13
ตารางที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	2-15
ตารางที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	3-1
ตารางที่ 3-2 บ่อบาดาล ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	3-7
ตารางที่ 3-3 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	3-11
ตารางที่ 3-3 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร....	3-14
ตารางที่ 4-1 ตารางแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม. ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	4-4
ตารางที่ 4-2 รายชื่อเกษตรกรที่ได้รับการขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	4-5
ตารางที่ 4-3 รายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิต ในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Zoning by Agri-Map (บ่อดักตะกอนดิน) ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	4-7
ตารางที่ 4-4 ระบบการปลูกพืช ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	4-11
ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	5-1

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	6-2
ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	6-6
ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่ดำเนินการในปี ประมาณ 2564.....	7-6
ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขต การใช้ที่ดิน.....	7-8
ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงาน และงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แผน 4 ปี (ปี 2565-2568) หน่วยงาน สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร.....	7-9

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	2-1
ภาพที่ 2-2 ภูมิประเทศ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	2-3
ภาพที่ 2-3 เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดมุกดาหาร	2-6
ภาพที่ 2-4 ปริมาณน้ำฝนเพื่อการเกษตร จังหวัดมุกดาหาร	2-6
ภาพที่ 2-5 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	2-9
ภาพที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ..	2-15
ภาพที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	3-3
ภาพที่ 3-2 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	3-4
ภาพที่ 3-3 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	3-5
ภาพที่ 3-4 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาดความจุ 1,260 ลบ.ม. ปี 2563-2564 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	3-6
ภาพที่ 3-5 ที่ตั้งบ่อบาดาล ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	3-8
ภาพที่ 3-6 ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	3-12
ภาพที่ 3-7 ทรัพยากรดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	3-13
ภาพที่ 3-8 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	3-15
ภาพที่ 4-1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี 2563 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	4-6
ภาพที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	4-6
ภาพที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	6-7
ภาพที่ 6-2 ความต้องการของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	6-8

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 6-3 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	6-9
ภาพที่ 7-1 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.....	7-5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72(1) ได้มีการบัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบลจำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศดังกล่าวข้างต้น สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีผลตอบแทนสูงสุด ต่อหน่วยเนื้อที่และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2563 – 30 กันยายน 2564

1.3.2 สถานที่ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลตำบลหรือแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล (ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ดำเนินการ)

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกร ในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 ส่งเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดิน รายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และ **กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน** (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สสำรวจข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติม ตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกร เป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อร่างแผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน เข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยมีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณของเทศบาล หรือองค์การบริหาร ส่วนตำบล ดำเนินการ เช่น งบประมาณซื้อเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน เขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อบาดาล และกาพัฒนาแหล่งน้ำ เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

“**ที่ดิน**” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

“**ที่ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1993)

“**ที่ดิน**” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนผิวของของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียวแต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำขั้นบันไดและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“**ดิน**” หมายรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“**ดิน**” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วยแร่ธาตุและอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ละชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดิน ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“**ดิน**” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิด และระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกันเนื่องมาจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมี ชีวภาพ และสัณฐาน (คณะกรรมการจัดทำพหุกรรมปฐพีวิทยา, 2551)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“**การใช้ที่ดิน**” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“**การใช้ที่ดิน**” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“**การวางแผนการใช้ที่ดิน**” หมายความว่า การวางแผนนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) ได้ให้ความหมายของการวางแผนการใช้ที่ดินว่าเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางของการลงทุน แนวทางของการพัฒนาเทคโนโลยี และเป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการเพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB, 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปრაกฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษา ดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในการเกษตรกรรม

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลดงหลวง ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีเนื้อที่ 56,195 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (รูปที่ 2-1)

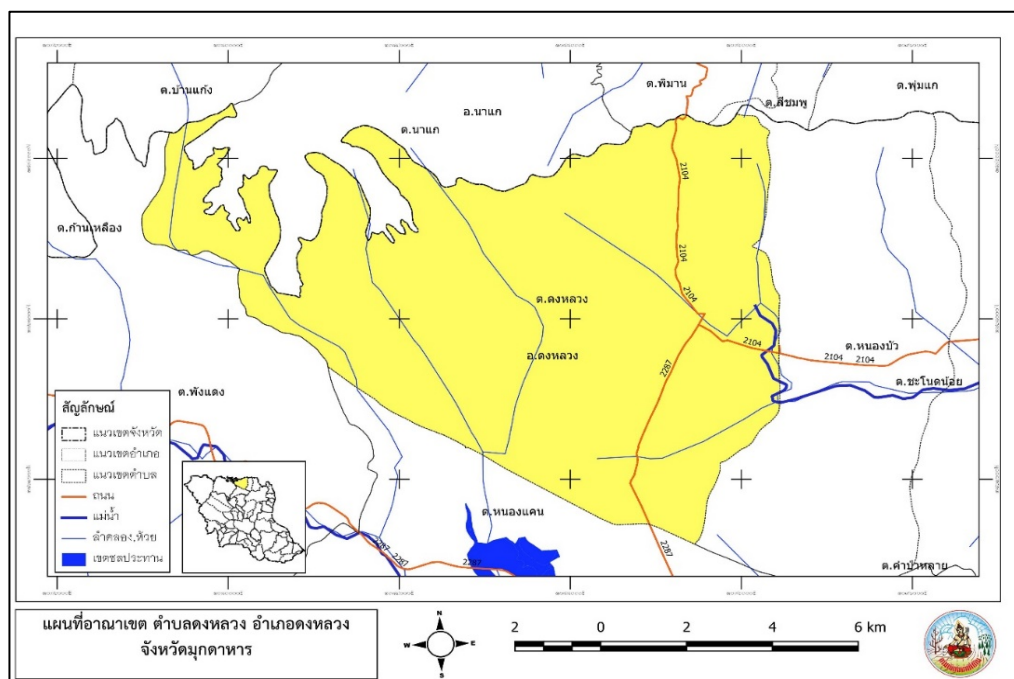
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านแก้ง ตำบลนาแก ตำบลพิมาน อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลชะโนดน้อย อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลพังแดง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลดงหลวง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านโพนแดง	หมู่ที่ 7 บ้านใหม่
หมู่ที่ 2 บ้านเปียด	หมู่ที่ 8 บ้านโสก
หมู่ที่ 3 บ้านดงหลวง	หมู่ที่ 9 บ้านหนองหมากสุก
หมู่ที่ 4 บ้านเลื่อนเจริญ	หมู่ที่ 10 บ้านดงหลวง
หมู่ที่ 5 บ้านแสงสว่าง	หมู่ที่ 11 บ้านไทยเจริญ
หมู่ที่ 6 บ้านหนองซอนแก่น	หมู่ที่ 12 บ้านนางนวล

(ข้อมูล : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับตำบล ปี 2562)

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2.3 ประวัติและเอกลักษณ์ความเป็นมา/ การตั้งถิ่นฐาน

ตำบลดงหลวง ในอดีต ประมาณ ๑๘๖ ปีก่อน ในสมัยราชการที่ ๒ เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๓๕๙ ชาวไทยกะโซ่กลุ่มหนึ่งซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง บริเวณเมืองมหาชัย ในแขวงคำม่วน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในภาคอีสานของประเทศไทย โดยการนำของ เพี้ยแก้ว นครอินทร์ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษผู้นำไทยชาวกะโซ่ ได้เห็นว่าเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารแวดล้อมไปด้วยที่ราบลุ่มเชิงเขา เหมาะสมในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อดำรงชีวิต จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านดงหลวง และหัวหน้าชาวไทยกะโซ่ ต่อมาได้เป็นกำนันตำบลดงหลวง คนแรกมีบรรดาศักดิ์ว่า “หลวงมโนไพรพฤกษ์” ชาวไทยกะโซ่ในท้องถิ่นส่วนมากใช้นามสกุลเดียวกันคือ วงศ์กระโซ่ และโซ่เมืองแซะ ชาวกะโซ่หรือบางแห่งก็เรียกว่า “โซ่” หรือ “โส้” แต่ในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถานเขียนว่า “กะโซ่” มาจากคำว่า “ข้าโซ่” หมายถึงข้าพวกหนึ่งในตระกูลเดียวกันกับพวกข้าหรือบูรและถือว่าเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันกับขอมโบราณและขอมเขมร ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างจากพวกข้าทั่วไป ชาวกะโซ่อีกพวกที่อพยพมาจาก แขวงอัตปือ ของลาว ไปอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ เรียกว่าพวกส่วยหรือกวย พูดภาษาเดียวกับชาวกะโซ่ ชาวกะโซ่ที่อพยพข้ามโขงมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้มาตั้ง เมืองที่รามราช อยู่จังหวัดนครพนม เมืองกุสุมาลย์มณฑล อยู่จังหวัดสกลนคร

ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เทศกาลปี

การนับถือศาสนา ประชากรตำบลดงหลวง นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.32 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.66 และศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.02 โดยมีข้อมูลศาสนสถาน ดังนี้

ลำดับ	รหัสวัด	ชื่อวัด	ประเภทวัด	นิกาย	ประเภทการขึ้นทะเบียน	วันที่ตั้งวัด	แขวง/ตำบล	เขต/อำเภอ	จังหวัด
๑	๖๓๑๔๙๐๔๐๐๐๒	กลางดงหลวง วนาราม	วัดราษฎร์	มหานิกาย	ตั้งวัด	๒๙/๕/๒๕๖๓	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร
๒	๔๔๙๐๔๐๑๐๐๓	จอมศรี	วัดราษฎร์	มหานิกาย	ตั้งวัด	๒๕๕๐	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร
๓	๔๔๙๐๔๐๑๐๐๔	บ้านใหม่	วัดราษฎร์	มหานิกาย	ตั้งวัด	๔/๔/๒๕๓๑	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร
๔	๔๔๙๐๔๐๑๐๐๒	โพธิ์ชัย	วัดราษฎร์	มหานิกาย	ตั้งวัด	๒๕๔๖	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร
๕	๔๔๙๐๔๐๑๐๐๑	โพธิ์ศรี	วัดราษฎร์	มหานิกาย	ตั้งวัด	๒๕๐๘	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร

ประเพณีและงานประจำปี

งานเดือน 3 ออกใหม่ 3 ค่ำ ซึ่งเป็นประเพณีการเปิดประตูเล่าข้าว ที่ยังปฏิบัติอยู่ในกลุ่มชุมชนชาวไทยภูมิจังหวัดดงหลวง แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชนเผ่าที่นอกเหนือจากความเชื่อในเรื่องของจิตวิญญาณของธรรมชาติ และนอกจากนั้นยังมีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง คือ ภาษาโซ่ ซึ่งเป็นภาษาที่นับวันจะหายไปตามยุคตามสมัย การจัดงานประเพณีบุญโฮ้ ไทโซ่ขึ้นในปีนี้เป็นารรื้อฟื้นให้บุญประเพณีเดือน 3 ออกใหม่ 3 ค่ำให้คงอยู่กับชาวไทยภูมิจังหวัดดงหลวงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

ผลิตภัณฑ์โอท็อป

1. ชาผักหวาน กลุ่มเกษตรกรทวายทาไทรบรูดงหลวง 223 ม.4 ต.ดงหลวง อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร
2. ผ้าขาม้า ทอผ้าฝ้ายหมัดมี 31 ม.10 ซอย- ถนน- ต.ดงหลวง อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร

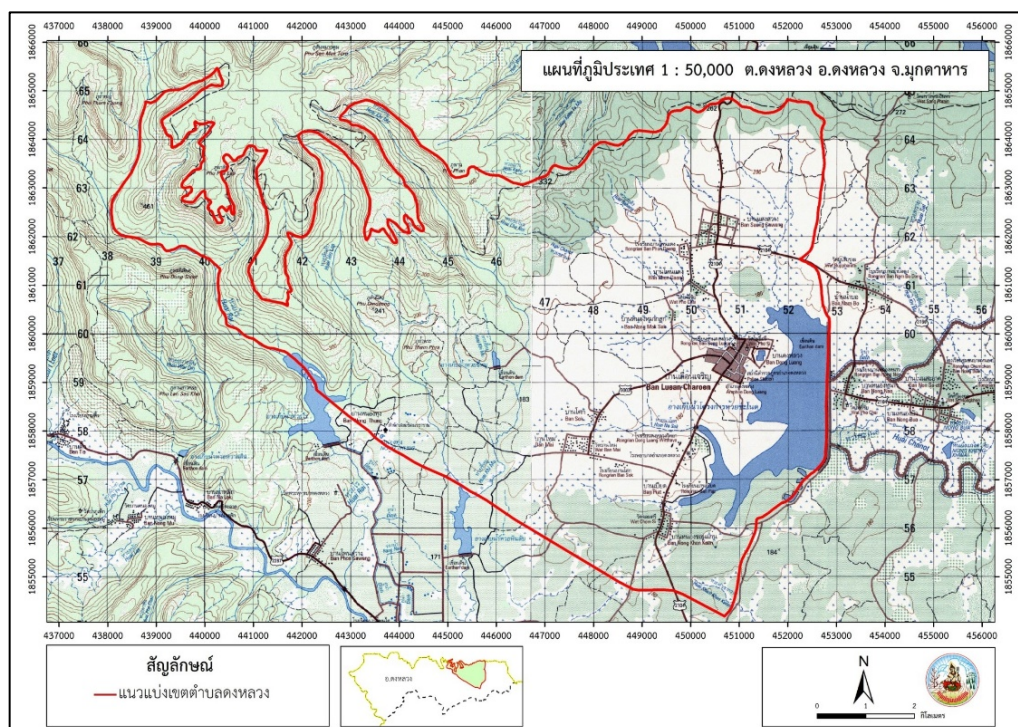
พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 81 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมันและพืชผักสวนครัว

• พื้นที่ปลูกข้าว	จำนวน	9,772 ไร่	• พื้นที่ปลูกทุเรียน	จำนวน	6 ไร่
• พื้นที่ปลูกยางพารา	จำนวน	7,085 ไร่	• พื้นที่ปลูกไม้ผลผสม	จำนวน	48 ไร่
• พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	จำนวน	2,769 ไร่	• พื้นที่ปลูกยูคาลิปตัส	จำนวน	265 ไร่
• พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน	จำนวน	52 ไร่	• พื้นที่ปลูกมะขาม	จำนวน	46 ไร่

2.4 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยรวมจะเป็นที่ราบสูงบนเทือกเขาภูพาน มีบางส่วนเป็นที่ราบลุ่มตามลำน้ำห้วยชะโนด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 167 – 507 เมตร ทิศตะวันตกของตำบลดงหลวงมีสภาพพื้นที่เป็นเทือกเขาและป่าไม้ ส่วนทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำห้วยชะโนด รายละเอียดในรูปที่ 2-2

รูปที่ 2-2 สภาพภูมิประเทศ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2.5 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของตำบลดงหลวง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จัดอยู่ในลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน (Tropical monsoon climate) ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมระหว่างกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม โดยมีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูงในซีกโลกใต้ บริเวณมหาสมุทรอินเดีย มรสุมนี้จะนำมวลอากาศชื้นจากมหาสมุทรอินเดียมาสู่ประเทศไทย ทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุกทั่วไป และได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นหลังจากหมดอิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ประมาณเดือนกลางเดือนตุลาคมจะมีมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทยจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์มรสุมนี้มีแหล่งกำเนิดจากบริเวณความกดอากาศสูงในซีกโลกเหนือแถบประเทศมองโกเลียและจีน จึงพัดพาเอามวลอากาศเย็นและแห้งเข้ามาทำให้ท้องฟ้าโปร่ง อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งทั่วไป

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มต้นเดือนกลางเดือนมิถุนายน ถึง เดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มต้นกลางเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,187.40 มิลลิเมตร โดยในเดือนสิงหาคม มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด 270.9 มิลลิเมตร เดือนกุมภาพันธ์และเดือนธันวาคมมีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด คือ 0 มิลลิเมตร

ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์ตลอดปี 71.93 เปอร์เซ็นต์ สูงสุดในเดือนสิงหาคม เท่ากับ 85.98 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ เท่ากับ 58.52 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์ช่วงฤดูเพาะปลูก ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนรายเดือนเฉลี่ย เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช ของตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร สามารถสรุปได้ดังนี้

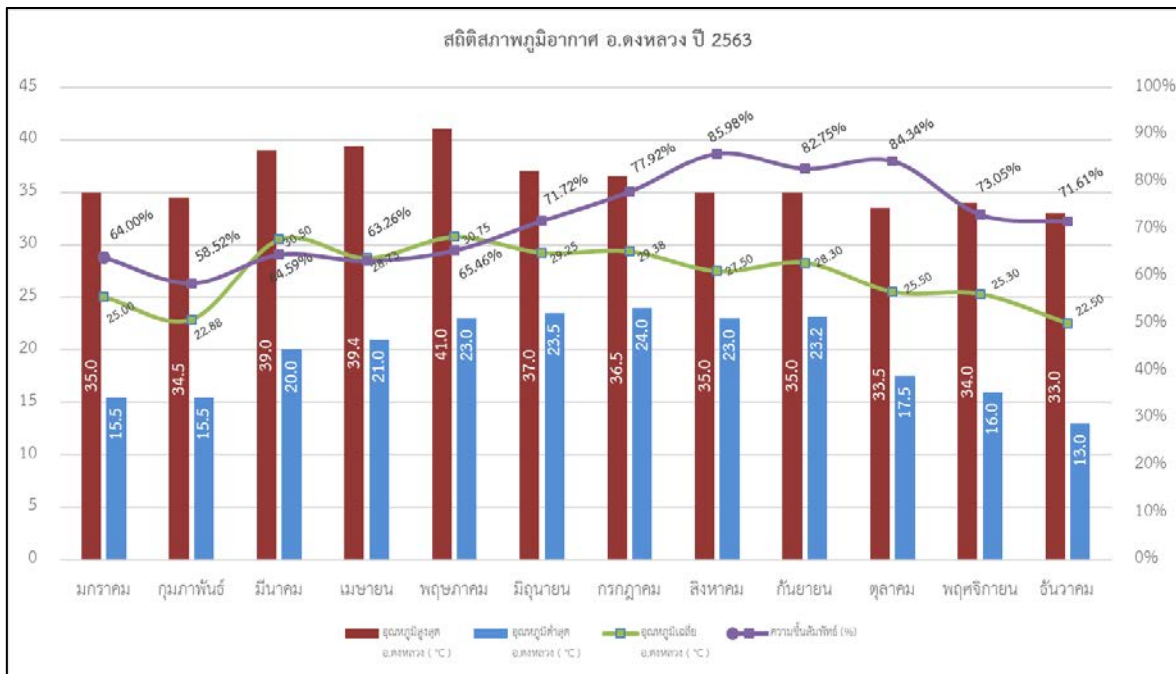
1) ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก จะอยู่ในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน และมีความชื้นหลงเหลืออยู่ในดินพอเพียงสำหรับปลูกพืชไร่ พืชผักอายุสั้น หลังจากหมดฤดูฝนประมาณ 1 เดือน และอาจใช้แหล่งน้ำในไร่นาช่วยเสริมการเพาะปลูกได้บ้าง แต่ทั้งนี้ควรวางแผนจัดระบบการปลูกพืชให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และจากการวิเคราะห์สภาพภูมิอากาศและความต้องการน้ำ อาจกล่าวได้ว่าตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีศักยภาพสามารถปลูกข้าว พืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้นได้อย่างดี

2) ช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนและการกระจายตัวน้อยหรือไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช จะอยู่ช่วงกลางเดือนพฤศจิกายน ถึงปลายเดือนเมษายนของทุกปี ในช่วงดังกล่าวถ้าได้รับน้ำชลประทาน หรือจากโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ของกรมพัฒนาที่ดินก็สามารถปลูกพืชฤดูแล้งได้ (รูปที่ 2-4)

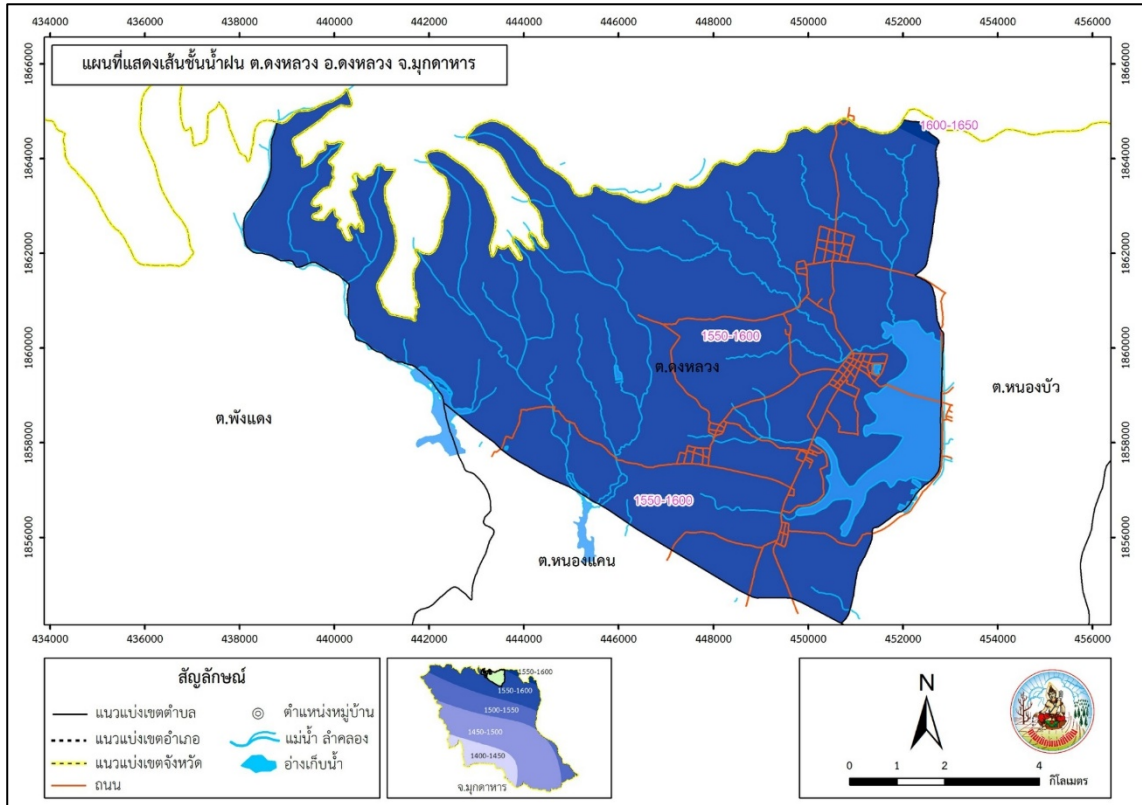

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร (ปี 2563)

เดือน	ปริมาณน้ำฝน	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิเฉลี่ย	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)
	อ.ดงหลวง (ม.ม)	อ.ดงหลวง (°C)	อ.ดงหลวง (°C)	อ.ดงหลวง (°C)	
มกราคม	0.1	35.0	15.5	25.00	64.00%
กุมภาพันธ์	0.0	34.5	15.5	22.88	58.52%
มีนาคม	132.3	39.0	20.0	30.50	64.59%
เมษายน	32.6	39.4	21.0	28.73	63.26%
พฤษภาคม	219.9	41.0	23.0	30.75	65.46%
มิถุนายน	89.8	37.0	23.5	29.25	71.72%
กรกฎาคม	100.5	36.5	24.0	29.38	77.92%
สิงหาคม	270.9	35.0	23.0	27.50	85.98%
กันยายน	120.0	35.0	23.2	28.30	82.75%
ตุลาคม	218.8	33.5	17.5	25.50	84.34%
พฤศจิกายน	2.5	34.0	16.0	25.30	73.05%
ธันวาคม	0.0	33.0	13.0	22.50	71.61%
รวม	1,187.40				
เฉลี่ย		36.075	19.6	27.13	71.93%

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2563) สถานีอุตุนิยมวิทยา มุกดาหาร

รูปที่ 2-3 เส้นชั้นน้ำฝนในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2531-2560) ตำบลดงหลวง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ 2-4 ปริมาณน้ำฝนเพื่อการเกษตร จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2563

2.6 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

(1) **พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง** มีเนื้อที่ 2,336.06 ไร่ หรือร้อยละ 4.15 ของพื้นที่ตำบล

(2) **พื้นที่เกษตรกรรม** มีเนื้อที่ 29,048.86 ไร่ หรือร้อยละ 51.61 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

(2.1) นาข้าว มีเนื้อที่ 9,988.87 ไร่ หรือร้อยละ 17.75 ของพื้นที่ตำบล

(2.2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 10,688.90 ไร่ หรือร้อยละ 19 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ มันสำปะหลัง และ อ้อย-โรงงาน

(2.3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 8,020.89 ไร่ หรือร้อยละ 14.26 ของพื้นที่ตำบล

(2.4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 350.20 ไร่ หรือร้อยละ 0.62 ของพื้นที่ตำบล

(3) **ทรัพยากรป่าไม้** (ป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ ป่าชุมชน พื้นที่สาธารณะ)

เขตพื้นที่ป่าตำบลดงหลวง มีเนื้อที่ประมาณ 20,444.10 ไร่ หรือร้อยละ 36.34 ของเนื้อที่ตำบล

(4) **ทรัพยากรน้ำ** ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำผิวดิน (ในตำบล นอกตำบล) น้ำใต้ดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ

(4.1) **แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ** ได้แก่ ลำห้วยชะโนด ห้วยชีหมู ห้วยหินลับ ห้วยไร่ ห้วยนาโสก ห้วยระฮัง

(4.2) **แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเอง**

- โครงการชลประทานขนาดเล็ก 2 โครงการ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด พื้นที่รับประโยชน์ 18,000 ไร่ และ อ่างเก็บน้ำห้วยไร่ พื้นที่ประโยชน์ประมาณ 2,000 ไร่

- แหล่งน้ำของกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน 4 แห่ง (ข้อมูลจากปีงบประมาณ 2548 ถึง 2564)

- แหล่งน้ำใต้ดิน (บ่อน้ำบาดาล 11 จุด)

(5) **พื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่นๆ** มีเนื้อที่ 713.25 ไร่ หรือร้อยละ 1.26 ของพื้นที่ตำบล ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-5

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

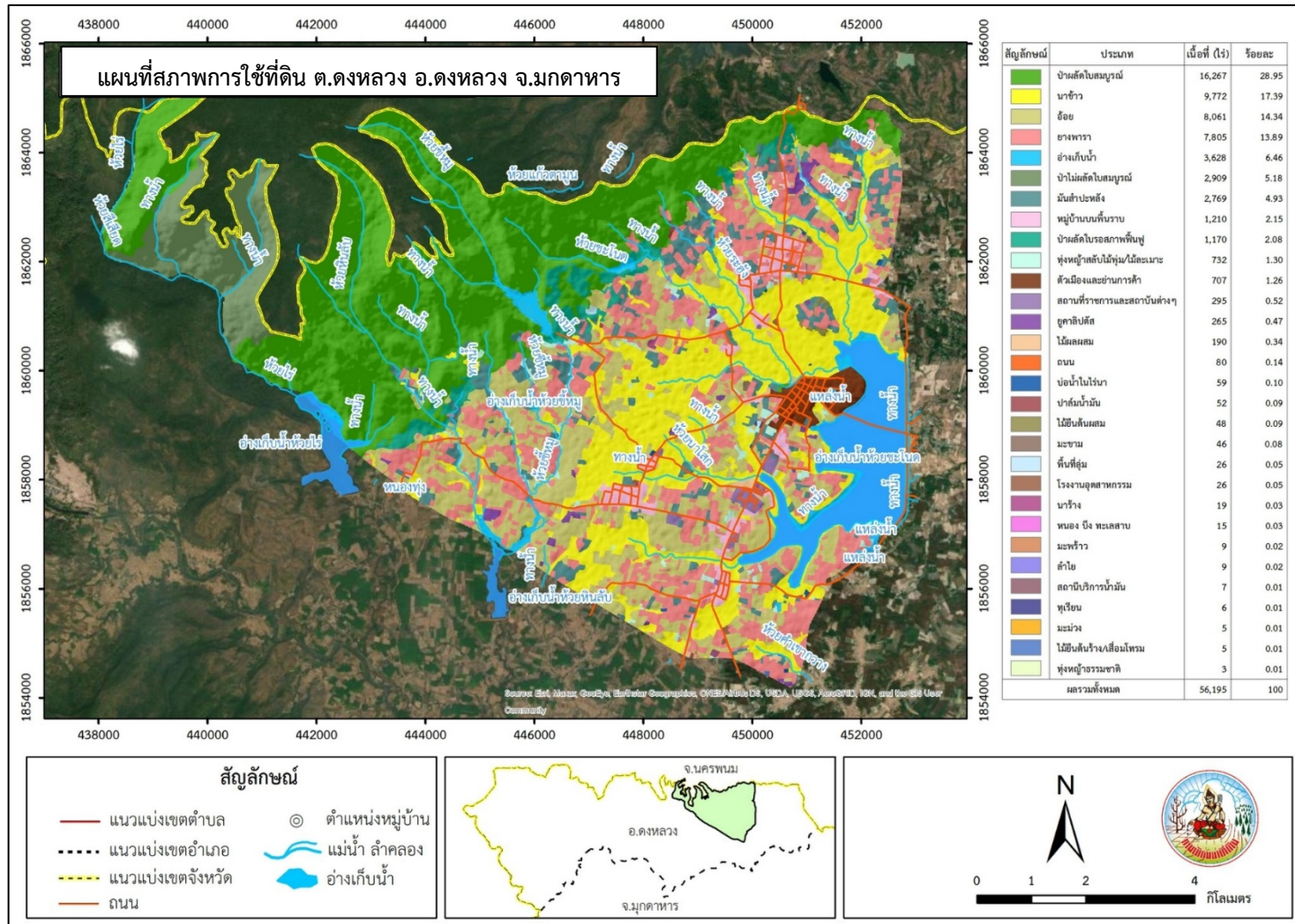
หน่วยแผนที่	ประเภท	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A	พื้นที่เกษตรกรรม	29,061	51.71
A101	นาข้าว	9,772	17.39
A203	อ้อย	8,061	14.34
A204	มันสำปะหลัง	2,769	4.93
A304	ยูคาลิปตัส	265	0.47
A401	ไม้ผลผสม	190	0.34
A302	ยางพารา	7,805	13.89
A303	ปาล์มน้ำมัน	52	0.09
A301	ไม้ยืนต้นผสม	48	0.09
A412	มะขาม	46	0.08
A100	นาไร่ร้าง	19	0.03
A405	มะพร้าว	9	0.02
A413	ลำไย	9	0.02
A403	ทุเรียน	6	0.01
A300	มะม่วง	5	0.01
A407	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	5	0.01
F	พื้นที่ป่าไม้	20,346	36.21
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	16,267	28.95
F101	ป่าไม่ผลัดใบสมบูรณ์	2,909	5.18
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	1,170	2.08
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	3,702	6.59
W201	อ่างเก็บน้ำ	3,628	6.46
W202	บ่อน้ำในไร่นา	59	0.10
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	15	0.03
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	761.00	1.35
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	732	1.30
M201	พื้นที่ลุ่ม	26	0.05
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	3	0.01

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภท	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	761.00	1.35
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	732	1.30
M201	พื้นที่ลุ่ม	26	0.05
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	3	0.01
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,325	4.14
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,210	2.15
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	707	1.26
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ	295	0.52
U405	ถนน	80	0.14
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	26	0.05
U605	สถานีบริการน้ำมัน	7	0.01
	ผลรวมทั้งหมด	56,195	100.00

ที่มา : กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4 กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

รูปที่ 2-5 สภาพการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

2.7 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.7.1) สภาพสังคมโดยทั่วไป

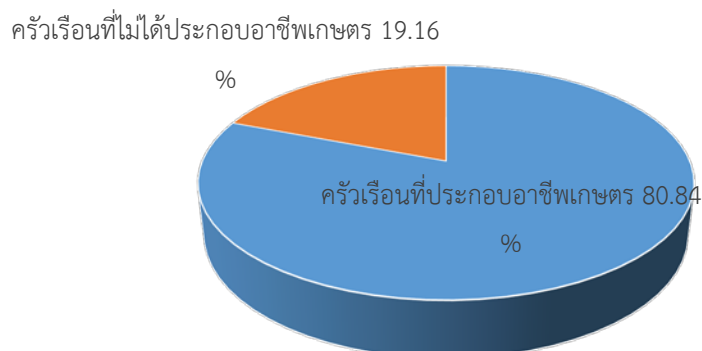
(1) ประชากร

จากจำนวนประชากรจำแนกตามเขตการปกครอง ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับตำบล ปี พ.ศ. 2562 ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลดงหลวง มีประชากรรวม 6,632 คน จำนวน 1,874 หลังคาเรือน เป็นชาย จำนวน 3,272 คน เป็นหญิง จำนวน 3,360 คน จำนวนครัวเรือนเกษตรกร 1,515 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 80.84 จำนวนครัวเรือนที่ไม่ได้ทำอาชีพการเกษตร 359 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.16 โดยมี (ตารางที่ 2-3 และรูปที่ 2-6)

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรในพื้นที่เทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหารปี 2562

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประชากรรวม (คน) ¹	6,632	-
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (หลังคาเรือน) ¹	1,874	100.00
จำนวนครัวเรือนเกษตรกร (หลังคาเรือน) ²	1,515	80.84
จำนวนครัวเรือนที่ไม่ได้ทำอาชีพการเกษตร (หลังคาเรือน)	359	19.16

ที่มา : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. ปี พ.ศ. 2562 กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

รูปที่ 2-6 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร

(2) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ

(2.1) การคมนาคมขนส่ง

การติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร โดยถนนลาดยางระยะทาง 49 กิโลเมตร

อาศัยการคมนาคมทางบกเป็นส่วนใหญ่ ติดต่อระหว่างหมู่บ้าน มีถนนลาดยางจากตำบลดงหลวง เชื่อมระหว่างหมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตแต่บางหมู่บ้านยังเป็นถนนลูกรัง ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านบางส่วนเป็นถนนลูกรัง

(2.2) การไฟฟ้า

(2.2.1) คร่าวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 1,874 คร่าวเรือน ร้อยละ 100

(2.2.2) คร่าวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ 0 คร่าวเรือน ร้อยละ 0

(2.3) การประปา

จำนวนคร่าวเรือนที่มีน้ำประปาใช้คิดเป็น ร้อยละ 78.82 ของคร่าวเรือนทั้งหมด ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลดงหลวง

(3) การศึกษา มีการจัดระบบการศึกษาเฉพาะในระบบโรงเรียนมีสถานศึกษาตั้งแต่อนุบาลถึงขยายโอกาสโรงเรียนและโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 17 โรงเรียน

(4) หมอดินอาสา กรมพัฒนาที่ดิน

หมอดินอาสาในตำบลดงหลวงมีจำนวน 13 ราย คือ

1. นายสวัสดิ์ ไชยเพชร	หมอดินประจำตำบลดงหลวง
2. นายชาญ โคตรพรม	หมอดินประจำหมู่ที่ 1 บ้านโพนแดง
3. นายจรัสศรี พ่อสียา	หมอดินประจำหมู่ที่ 2 บ้านเปียด
4. นายบัวเรียน เพ็งจันทร์	หมอดินประจำหมู่ที่ 3 บ้านดงหลวง
5. นายฤไทย วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 4 บ้านเลื่อนเจริญ
6. นายผล วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 5 บ้านแสงสว่าง
7. นายสมสวย วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 6 บ้านหนองขอนแก่น
8. นายบุญทา วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 7 บ้านใหม่
9. นายพูนพันธ์ วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 8 บ้านโสก
10. นายสน วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 9 บ้านหนองหมากสุข
11. นายตาซ้อ วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 10 บ้านดงหลวง
12. นายเปี้ย วงศ์กระโซ่	หมอดินประจำหมู่ที่ 11 บ้านไทยเจริญ
13. นายยังยืน เครือศรี	หมอดินประจำหมู่ที่ 12 บ้านนางนวล

ตารางที่ 2-4 สภาพสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะในชุมชน	จำนวน	หน่วย
1. ศาสนสถาน		
1) วัด/ที่พิกสงฆ์/สำนักสงฆ์	7	แห่ง
2) มัสยิด	0	แห่ง
3) โบสถ์คริสต์	0	แห่ง
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/อนุบาล	7	แห่ง
3. โรงเรียนประถมศึกษา	5	แห่ง
4. โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	4	แห่ง
5. โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	1	แห่ง
6. ที่อ่านหนังสือ/ห้องสมุด	5	แห่ง
7. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	12	แห่ง
8. ลาน/สนามกีฬา	12	แห่ง
9. สถานที่พักผ่อน/สวนสาธารณะ	2	แห่ง
10. สนามเด็กเล่น	9	แห่ง
11. โรงพยาบาล	1	แห่ง
12. ที่ทำการไปรษณีย์	1	แห่ง
13. ที่ว่าการอำเภอดงหลวง	1	แห่ง
14. ตลาดสด	1	แห่ง
15. สำนักงานเทศบาลตำบล	1	แห่ง
16. ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง

(5) การถือครองที่ดิน

(5.1) การถือครองที่ดินในภาพรวม

ตารางที่ 2-5 การถือครองที่ดินในภาพรวม

1) การมีที่ทำกิน	จำนวน (ครัวเรือน)
1.1) มีที่ดินทำกินของตนเอง และไม่ต้องเช่า	1,611
1.2) ครัวเรือนมีที่ดินทำกินของตนเอง แต่เช่าเพิ่มบางส่วน	214
1.3) ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง ต้องเช่าทั้งหมด	2
1.4) ครัวเรือนที่รัฐจัดสรรที่ดินให้	1,187
2. การถือครองที่ทำกินแยกตามเอกสารสิทธิ์ ดังนี้	จำนวน (ครัวเรือน)
2.1) โฉนด, น.ส.3, น.ส.3ก, น.ส.3ข	476
2.2) ใบจอง, ส.ค.1, ส.ค.2, ส.ค.3, นค.3, กสน.5	5
2.3) สทก.1ก, ส.ป.ก.4-01	1,344
2.4) ไม่มีเอกสารสิทธิ์	0

(6) สภาพเศรษฐกิจในภาพรวม

(6.1) การเกษตร

ด้านการเกษตรในท้องถิ่น ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.84 ของประชากรทั้งหมด ประกอบอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ไร่อ้อย ทำนา มันสำปะหลัง ยางพารา ปลูกมันน้ำ น้ำมัน และพืชผักสวนครัว

1. พื้นที่ปลูกข้าว	จำนวน	9,772 ไร่
2. พื้นที่ปลูกยางพารา	จำนวน	7,805 ไร่
3. พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง	จำนวน	2,769 ไร่
4. พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน	จำนวน	52 ไร่
5. พื้นที่ปลูกอ้อย	จำนวน	8,061 ไร่

(6.2) การประมง

ในพื้นที่ไม่มีการประมงส่วนใหญ่เป็นการหาปลาตามวิถีธรรมชาติ

(6.3) การปศุสัตว์

การปศุสัตว์ในเขตพื้นที่ตำบลดงหลวง เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพเสริม ได้แก่ เป็ด ไก่ โค กระบือ สุกร เป็นต้น

การปศุสัตว์	จำนวน	หน่วยนับ
1. ครัวเรือนที่เลี้ยงโคนเนื้อเพื่อขาย	394	ครัวเรือน
2. ครัวเรือนที่เลี้ยงกระบือเพื่อขาย	59	ครัวเรือน
3. ครัวเรือนที่เลี้ยงหมูเพื่อขาย	27	ครัวเรือน
4. ครัวเรือนที่เลี้ยงเป็ด-ไก่เพื่อขาย	213	ครัวเรือน

(6.4) การบริการ ธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง

การบริการ ธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลดงหลวง	จำนวน	หน่วยนับ
6.1 ร้านค้าขายของชำ/เบ็ดเตล็ด/ผลิตภัณฑ์ชุมชน	57	แห่ง
6.2 ร้านสะดวกซื้อ	4	แห่ง
6.3 ร้านขายของปัจจัยการผลิต	5	แห่ง
6.4 ร้านจำหน่ายหรือซ่อมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน	12	แห่ง
6.5 ร้านจำหน่ายหรือซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ	4	แห่ง
6.6 ร้านเชื่อม-กลึงโลหะ	1	แห่ง
6.7 ร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง	2	แห่ง
6.8 ร้านซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตร	3	แห่ง
6.9 ร้านค้าที่ประชาชนร่วมกันลงทุน	0	แห่ง
6.10 สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	18	แห่ง
6.11 โรงสี	21	แห่ง

(6.5) การท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ 2 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด และอ่างเก็บน้ำห้วยซี้หมู

(6.6) โรงงานอุตสาหกรรม

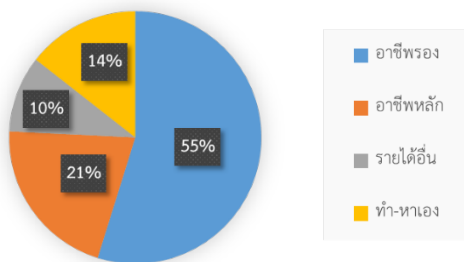
- ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

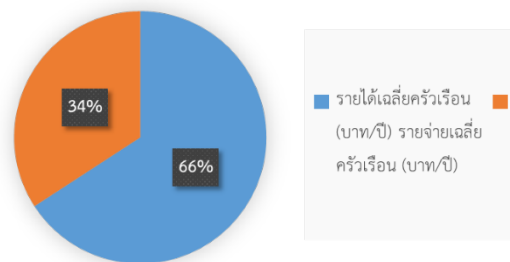
ตารางที่ 2-6 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	พื้นที่	ครัวเรือน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ยครัวเรือน (บาท/ปี)	รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน (บาท/ปี)
			อาชีพรอง	อาชีพหลัก	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง		
1	หมู่ที่ 01 บ้าน โพนแดง	97	117,752.58	54,577.32	21,740.21	37,816.49	231,886.60	110,990.72
2	หมู่ที่ 02 บ้าน เปียด	176	136,472.73	38,602.28	12,905.68	21,917.61	209,898.30	132,604.55
3	หมู่ที่ 03 บ้าน ดงหลวง	207	253,347.83	126,093.72	38,932.85	49,852.66	468,227.05	158,437.36
4	หมู่ที่ 04 บ้าน เลื่อนเจริญ	234	61,965.81	28,923.08	23,247.86	28,454.27	142,591.03	57,905.56
5	หมู่ที่ 05 บ้าน แสงสว่าง	165	145,257.58	39,636.36	18,170.30	47,854.55	250,918.79	138,621.82
6	หมู่ที่ 06 บ้าน ทองซอนแก่น	197	105,512.69	30,258.88	15,239.59	18,961.93	169,973.10	109,463.45
7	หมู่ที่ 07 บ้าน ใหม่	150	113,680.00	32,240.00	18,813.33	22,160.00	186,893.34	110,888.67
8	หมู่ที่ 08 บ้าน โสภ	89	75,269.66	40,179.78	21,415.73	42,595.51	179,460.67	86,160.67
9	หมู่ที่ 09 บ้าน ทองหมากสุก	35	98,942.86	31,857.14	24,471.43	36,142.86	191,414.29	113,025.71
10	หมู่ที่ 10 บ้าน ดงหลวง	183	112,875.41	25,317.49	15,942.08	17,442.62	171,577.60	100,073.28
11	หมู่ที่ 11 บ้าน ไทยเจริญ	162	74,907.41	39,271.60	22,882.72	27,275.31	164,337.04	129,793.21
12	หมู่ที่ 12 บ้าน นางนวล	179	89,681.56	40,793.30	21,249.16	36,955.31	188,679.33	105,330.73
	เฉลี่ยรวมทุกพื้นที่	1,874	119,101.33	45,508.27	21,287.14	31,345.04	217,241.78	112,774.52

แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)

รายได้ของครัวเรือนเปรียบเทียบกับรายจ่าย (บาท/ปี)

ที่มา : ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับตำบล ปี 2562 กรมพัฒนาชุมชน

บทที่ 3

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

1) ป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ ป่าดงภูพาน

ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 และรูปที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย

รายชื่อ	ราชกิจจานุเบกษา	เนื้อที่ (ไร่)
อุทยานแห่งชาติ		
อุทยานแห่งชาติภูผายล	เล่ม 107 ตอนที่ 61 ลงวันที่ 16 เมษายน 2533	517,850
ป่าสงวนแห่งชาติ		
ป่าดงภูพาน	เล่ม 102 ตอนที่ 178 วันที่ 27 พฤศจิกายน 2528	377,438

2) ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่

2.1) การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535)

- เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 146,2171.31 ไร่

- เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 29,402.64 ไร่

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-2

2.2) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528)

- ชั้นที่ 1A เนื้อที่ 5,111 ไร่

- ชั้นที่ 1B เนื้อที่ 445 ไร่

- ชั้นที่ 2 เนื้อที่ 8,367 ไร่

- ชั้นที่ 3 เนื้อที่ 5,808 ไร่

- ชั้นที่ 4 เนื้อที่ 14,390 ไร่

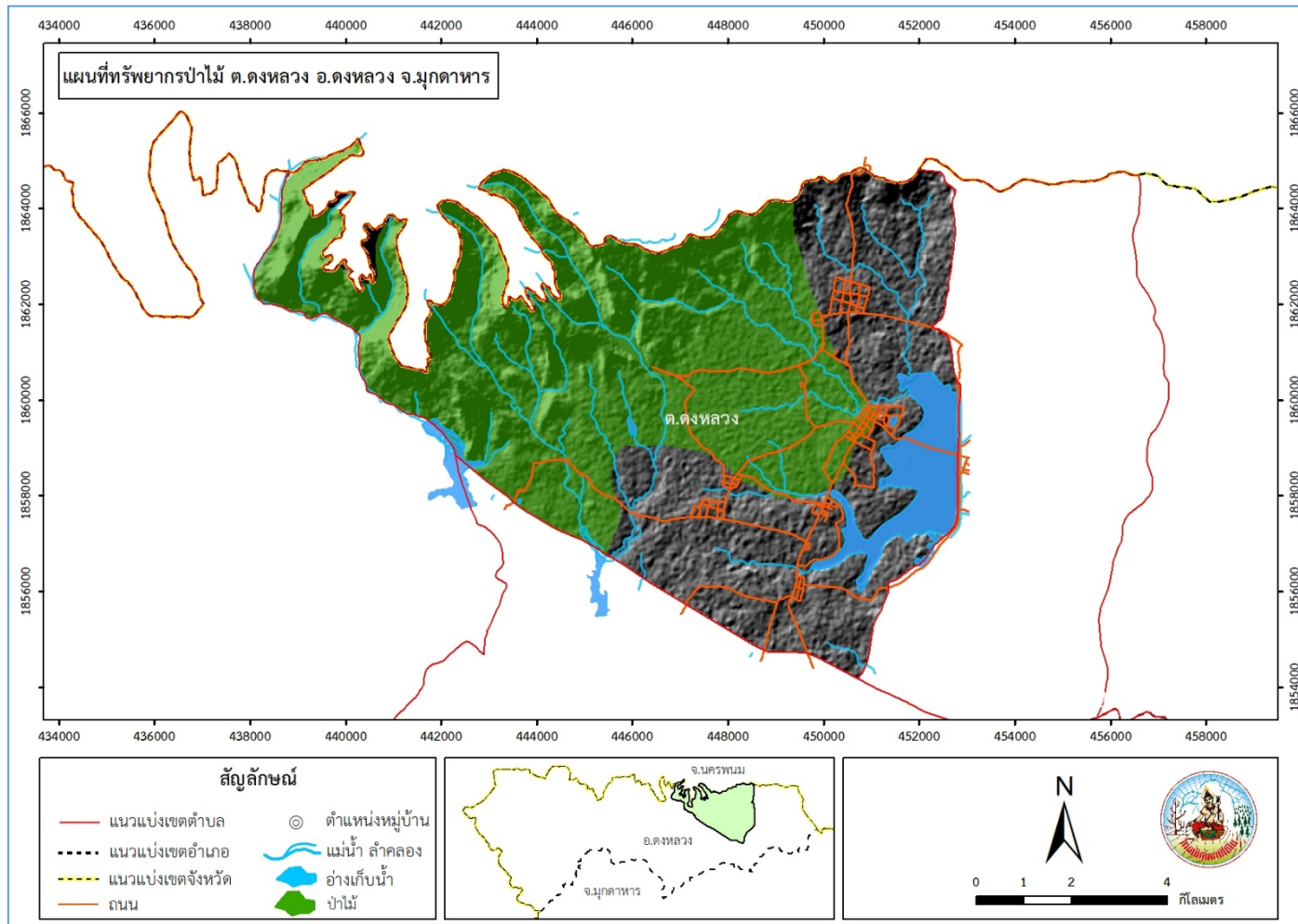
- ชั้นที่ 5 เนื้อที่ 21,774 ไร่

- ชั้นที่ 99 เนื้อที่ 310 ไร่

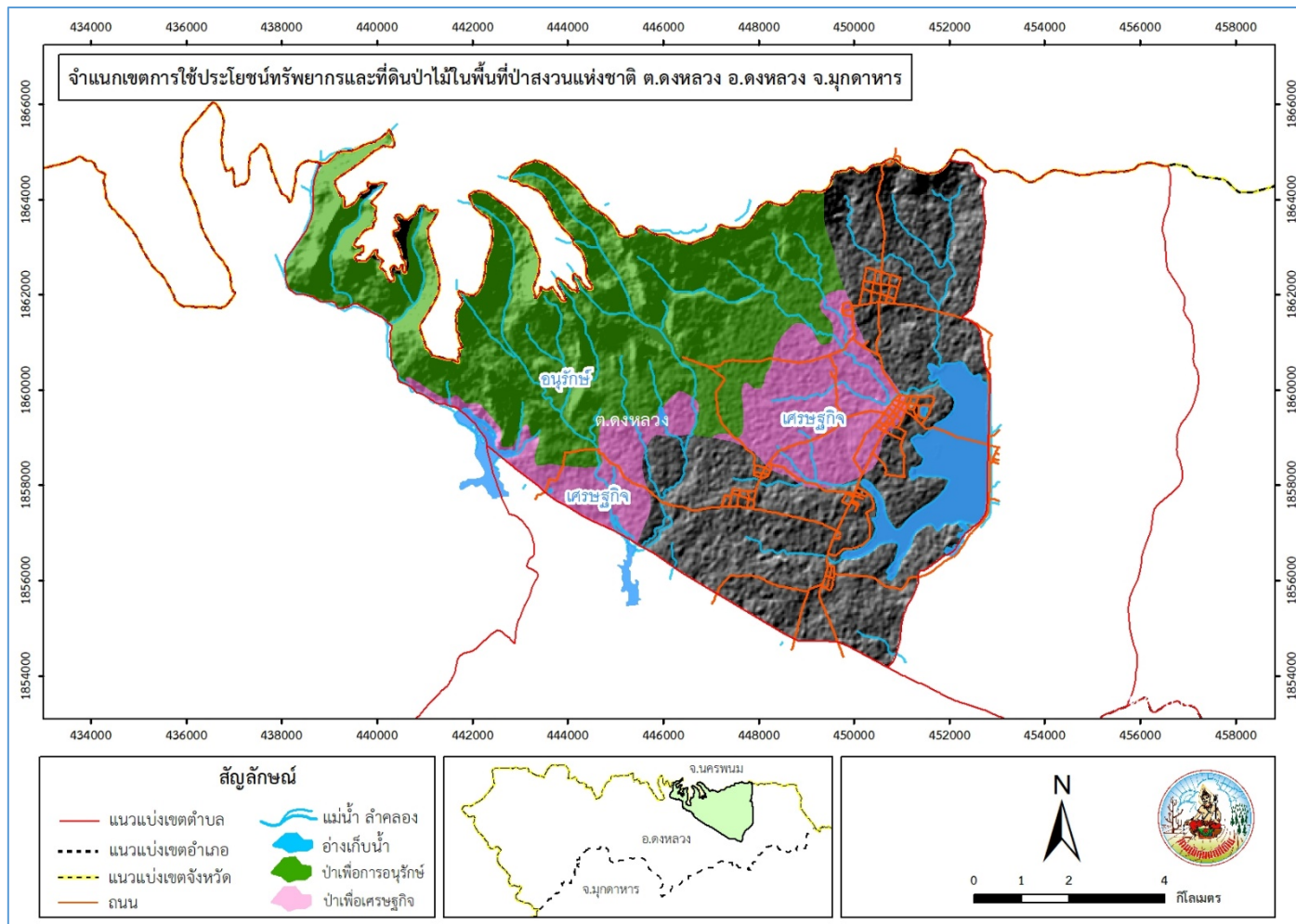

ตั้งรายละเอียดในรูปที่ 3-3

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้น คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น
ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

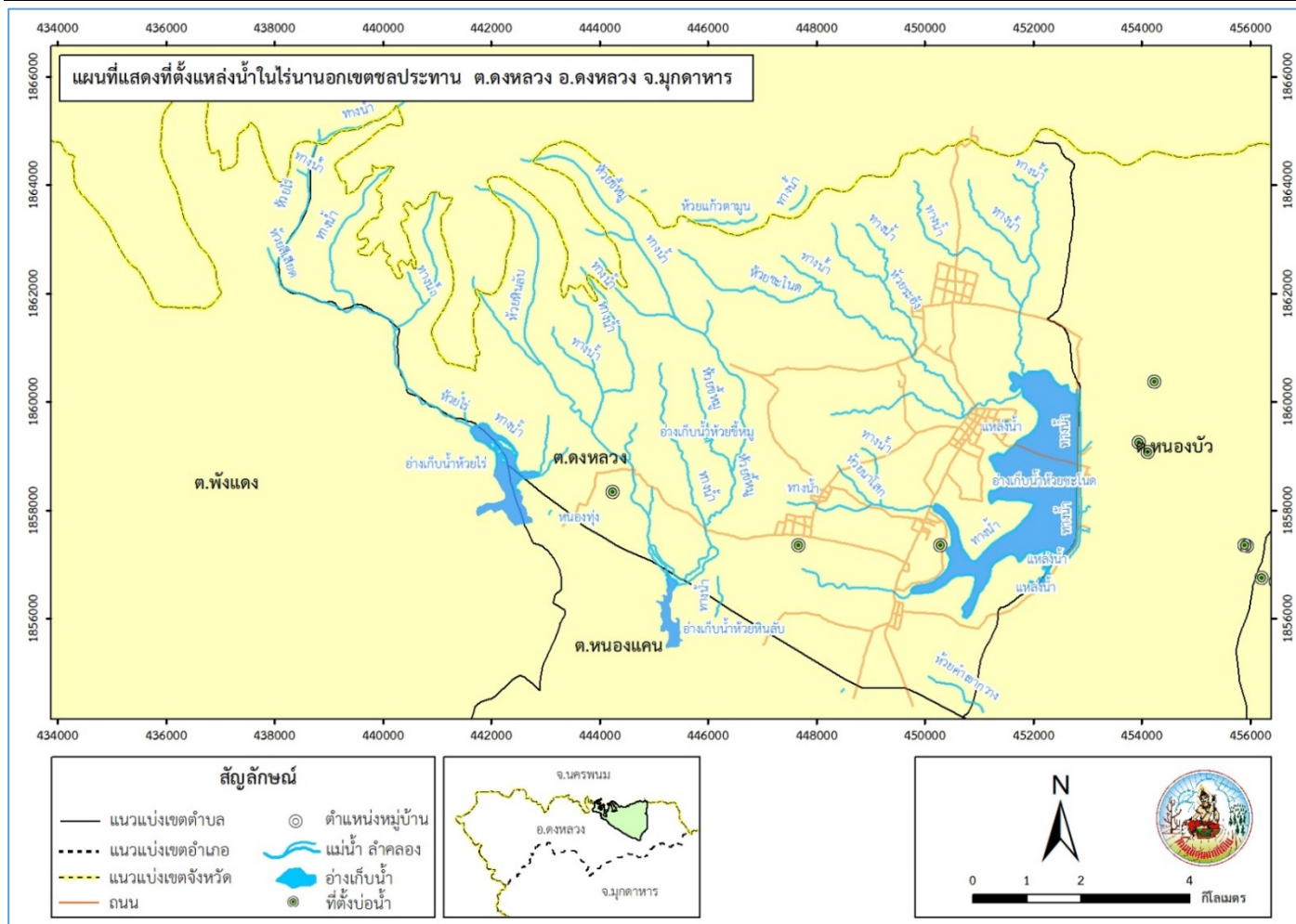
รูปที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ 3-2 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ 3-4 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาดความจุ 1,260 ลบ.ม. ปี 2563-2564 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยชะโนด ห้วยคำเขากวาง ห้วยระฮัง ห้วยนาโสก ห้วยไร่ ห้วยหินลับ ห้วยขี้หมู ห้วยแก้วตามูน ห้วยสีเสียด

2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยชะโนด หนองทุ่ง อ่างเก็บน้ำห้วยไร่ อ่างเก็บน้ำห้วยขี้หมู ห้วยหินลับ และบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน จำนวน 3 บ่อ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563)

3.2.2 น้ำใต้ดิน

ในปัจจุบันมีบ่อบาดาล จำนวน 11 บ่อ ปริมาณน้ำบาดาลที่คาดว่าจะพัฒนาได้อยู่ในเกณฑ์น้อยกว่า 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และมีปริมาณสารละลายทั้งหมดที่ละลายได้น้อยกว่า 500 มิลลิกรัมต่อลิตร

ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-2 และรูปที่ 3-4 ถึง 3-5

ตารางที่ 3-2 บ่อบาดาล ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	พิกัด		ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ลักษณะใช้งาน
	X	Y			
1	449935	1861540	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
2	447957	1858275	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำโยก
3	447776	1857716	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
4	448181	1857468	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
5	449726	1856939	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
6	449846	1857631	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
7	448115	1858189	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำโยก
8	450907	1859725	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
9	450795	1859513	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำโยก
10	449942	1861713	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	สูบน้ำ (ขับเมสซิเบิ้ล)
11	449775	1857571	บ่ออุบโภาค-บริโภาค	ใช้ได้-น้ำจืด	-

หมายเหตุ: แสดงเฉพาะบ่อบาดาลที่มีข้อมูลสมบูรณ์

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2562)

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย

1) ชุดดินปึกธงชัย (Pct) สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน ความลาดชัน ๑-๒๐ % เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน สีนํ้าตาลเข้มหรือสีนํ้าตาลปนแดงเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง (pH ๕.๕-๖.๐) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย สีแดงปนเหลืองถึงสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด มากถึงเป็นกรดจัด (pH ๔.๕-๕.๕) มีเนื้อที่ 19,015 ไร่ หรือร้อยละ 33.83 ของพื้นที่ตำบล

2) ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทา (Pct-gm) สภาพพื้นที่เป็นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีความลาดชัน ๑-๒๐ % มีการระบายน้ำดี มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 3,464 ไร่ หรือร้อยละ 6.16 ของพื้นที่ตำบล

3) ชุดดินภูพาน (Pu) สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีความลาดชัน ๑-๓๕ % มีการระบายน้ำดี อาจพบจุดประสีนํ้าตาลแก่หรือเหลืองปนแดงปริมาณเล็กน้อย อาจพบลูกรัง ปริมาณเล็กน้อยร่วมกับเศษหินทรายในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย (pH ๕.๐-๖.๕) ในดินบน และกรดจัดมากถึงกรดจัด (pH ๔.๕-๕.๕) ในดินล่าง มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 7,563 ไร่ หรือร้อยละ 13.46 ของพื้นที่ตำบล

4) หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินภูพานกับที่ดินหินพื้นโคล (Pu-Rc) สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีการระบายน้ำดี มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 345 ไร่ หรือร้อยละ 0.61 ของพื้นที่ตำบล

5) ชุดดินวังน้ำเขียว (Wk) สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเป็นเนินเขา ความลาดชัน ๒-๓๕ % มีการระบายน้ำดี มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 236 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของพื้นที่ตำบล

6) ชุดดินสีทน (St) สภาพพื้นที่เป็นราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน ๐-๒ % มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 1,158 ไร่ หรือร้อยละ 2.06 ของพื้นที่ตำบล

7) หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินวังน้ำเขียวกับที่ดินหินพื้นโคล (Wk-Rc) สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงเป็นเนินเขา ความลาดชัน ๒-๓๕ % มีการระบายน้ำดี มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 8,924 ไร่ หรือร้อยละ 15.88 ของพื้นที่ตำบล

8) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (zSC) มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ สภาพพื้นที่สูงชันถึงสูงชันมากที่สุด ในพื้นที่ทำการเกษตรจะเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดินอย่างรุนแรง ขาดแคลนน้ำและบางพื้นที่อาจพบชั้นหินพื้นหรือเศษหินกระจายอยู่บริเวณหน้าดิน มีเนื้อที่ 12,103 ไร่ หรือร้อยละ 21.53 ของพื้นที่ตำบล

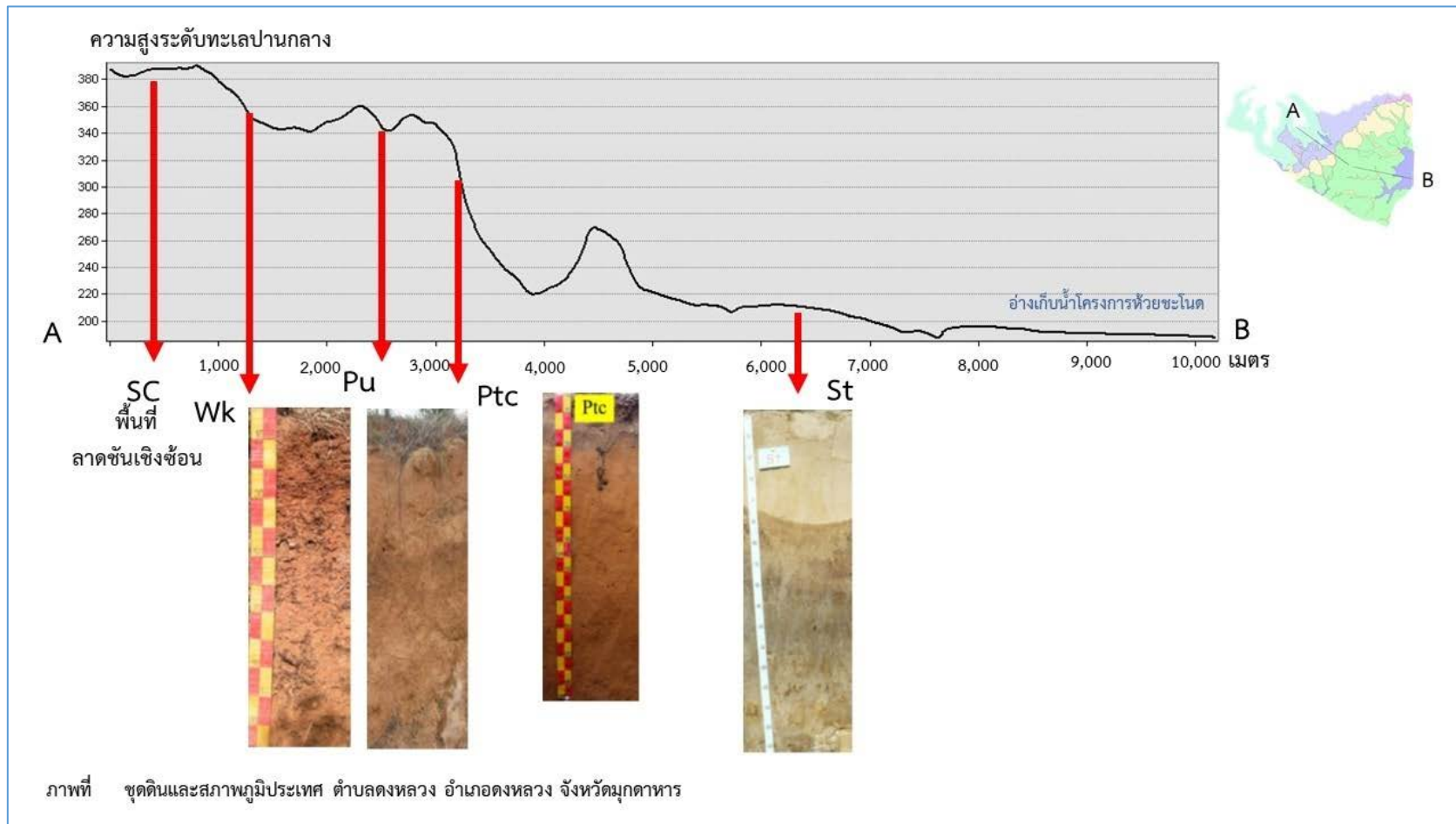
9) ตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำเร็วและเป็นดินร่วนละเอียด (Ac-pd,ft) สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ความลาดชัน ๑-๒ % การระบายน้ำเร็ว มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 159 ไร่ หรือร้อยละ 0.28 ของพื้นที่ตำบล

ตารางที่ 3-3 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

หน่วย แผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
Pct	ชุดดินปึกธงชัย ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-20 เปอร์เซ็นต์	19,015	33.83
zSc	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์	12,103	21.53
Wk-Rc	หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินวังน้ำเขียวกับที่ดินหินพื้นโคล่ ความลาดชัน 2-35 เปอร์เซ็นต์	8,924	15.88
Pu	ชุดดินภูพาน มีเนื้อดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 1-35 เปอร์เซ็นต์	7,563	13.46
Pct-gm	ชุดดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน ความลาดชัน 1-20 เปอร์เซ็นต์	3,464	6.16
St	ชุดดินสีทน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	1,158	2.06
Pu-Rc	หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินภูพานกับที่ดินหินพื้นโคล่ มีเนื้อดินบนเป็นทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 1-35 เปอร์เซ็นต์	345	0.16
Wk	ชุดดินวังน้ำเขียว มีเนื้อดินเป็นดินทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-35 เปอร์เซ็นต์	236	0.42
Ac-pd,ft	ตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่การระบายน้ำเลวและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-5 เปอร์เซ็นต์	159	0.28
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		56,206	100.00

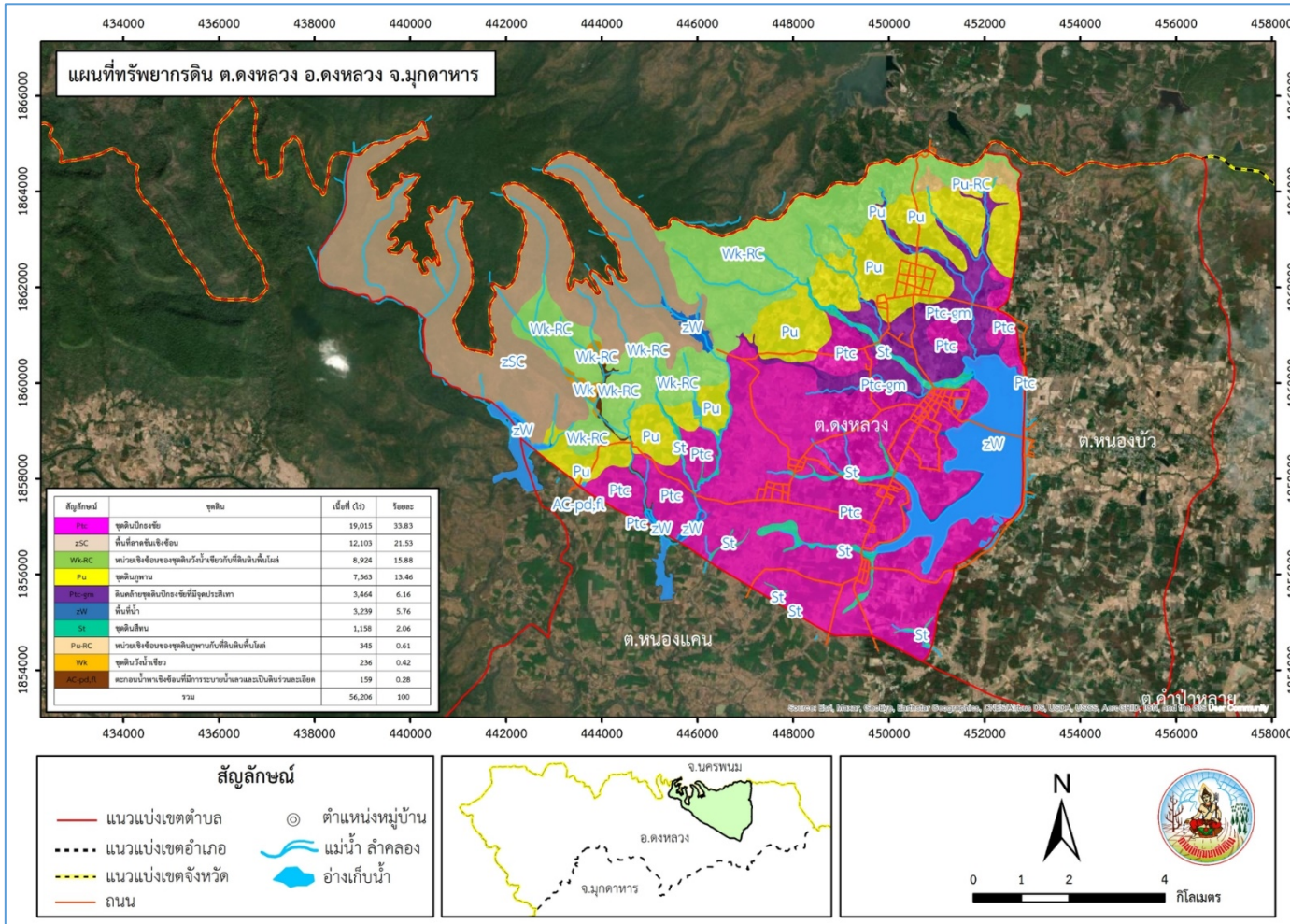
ที่มา : กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

รูปที่ 3-6 ภูมิประเทศและชุดดิน ต่ำบดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ 3-7 ทรัพยากรดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

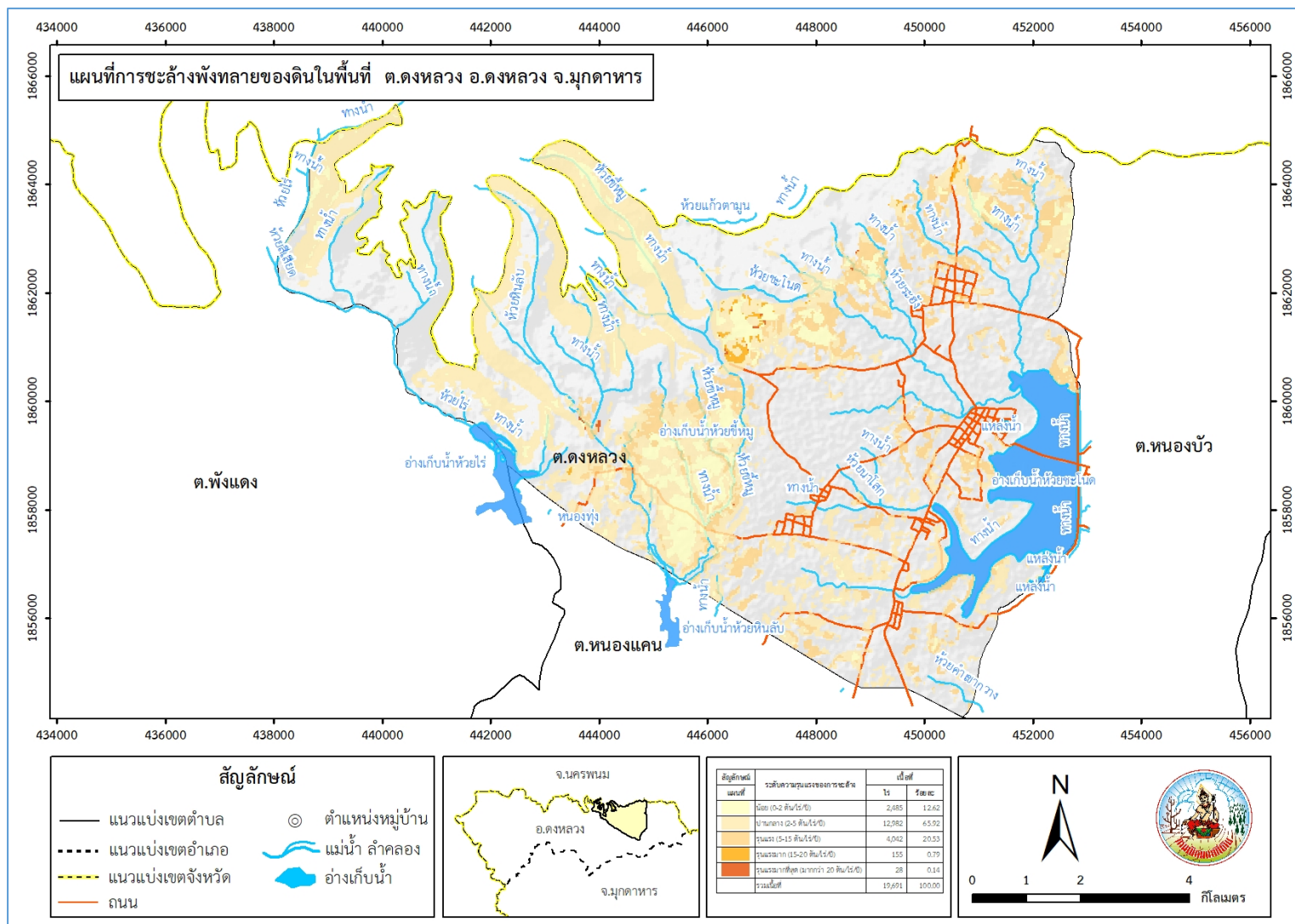

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5 และรูปที่ 3-8

ตารางที่ 3-4 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

การชะล้างพังทลายของดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อย (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	2,485	12.62
ปานกลาง (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	12,982	65.92
รุนแรง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	4,042	20.53
รุนแรงมาก (15-20 ตัน/ไร่/ปี)	155	0.79
รุนแรงมากที่สุด (>20 ตัน/ไร่/ปี)	28	0.14
รวม	62,309	100.00

รูปที่ 3-8 การชะล้างพังทลายของดิน ต่ำบดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- 1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- 2) ความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- 4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- 1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- 3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
- 4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่างๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2564 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลดงหลวง คือ

- 1) ขาดแคลนน้ำ
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3) ขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 4) ขาดพื้นที่เก็บกักน้ำ/ชะลอน้ำ
- 5) ขาดไฟฟ้าด้านการเกษตร

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลดงหลวง มีความต้องการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 2) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน
- 3) ต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 4) แก้ปัญหาพื้นที่เก็บกักน้ำ/ชะลอน้ำ
- 5) แก้ปัญหาการขาดไฟฟ้าด้านการเกษตร

การวิเคราะห์ปัญหาจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) แสดงให้เห็น ปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ที่ดินในการปลูกข้าว พบว่าความเหมาะสมของดินอยู่ในชั้น S2 (เหมาะสมปานกลาง) การกำหนดเขตการใช้ที่ดินในอนาคต เกษตรกรต้องการทำนาต่อไป จึงกำหนดไว้เป็นนาข้าว แต่จะมีการเปลี่ยนจากการผลิตข้าวเพื่อบริโภคเป็น “การผลิตข้าวอินทรีย์ พืชทางเลือกต่างๆ” แทน ดังนั้นกิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 จึงควรมีการ สนับสนุนการปลูกพืชปุ๋ยสด การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชตระกูลถั่วหลังนา ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำ ซึ่งจะมีการก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นา แหล่งน้ำขนาดเล็ก เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฝนทิ้งช่วงและในฤดูแล้ง ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อช่วยในการระบายน้ำในฤดูน้ำหลาก เป็นต้น

1) กรณีการแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร คือ (1) บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร (2) แหล่งน้ำขนาดเล็ก และ (3) การขุดลอกแหล่งน้ำตามธรรมชาติ หนึ่งบ่อน้ำในไร่นา มิได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนาแต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงในเขตการใช้ที่ดินซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่ อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่

2) กรณีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้น การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

น้อย	เนื้อที่	2,485 ไร่	(12.62%)
ปานกลาง	เนื้อที่	12,982 ไร่	(65.92%)
รุนแรง	เนื้อที่	4,042 ไร่	(20.53%)
รุนแรงมาก	เนื้อที่	155 ไร่	(0.79%)
รุนแรงมากที่สุด	เนื้อที่	28 ไร่	(0.14%)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการดำเนินการดังนี้

1. ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ความต้องการของเกษตรกร : ปรับปรุงบำรุงดิน

1.1 ปฏิภานของดิน (pH) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : สาธิต แนะนำ สนับสนุนให้ใช้ปุ๋ยโดโลไมท์ เป็นต้น

1.2 อินทรีย์วัตถุ % กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : สาธิต แนะนำ สนับสนุนการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และพืชปุ๋ยสดชนิดต่างๆ

1.3 ฟอสฟอรัส (P) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : คำแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในอัตราที่เหมาะสม

1.4 โปแตสเซียม (K) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน : คำแนะนำการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในอัตราที่เหมาะสม

ตารางที่ 4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ไร่. ตำบลดงหลวง
อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ปี พ.ศ.	จำนวน (ไร่)
2548	0
2553	0
2555	0
2556	0
2557	0
2558	0
2559	0
2560	0
2561	0
2562	0
2563	3
2564	0

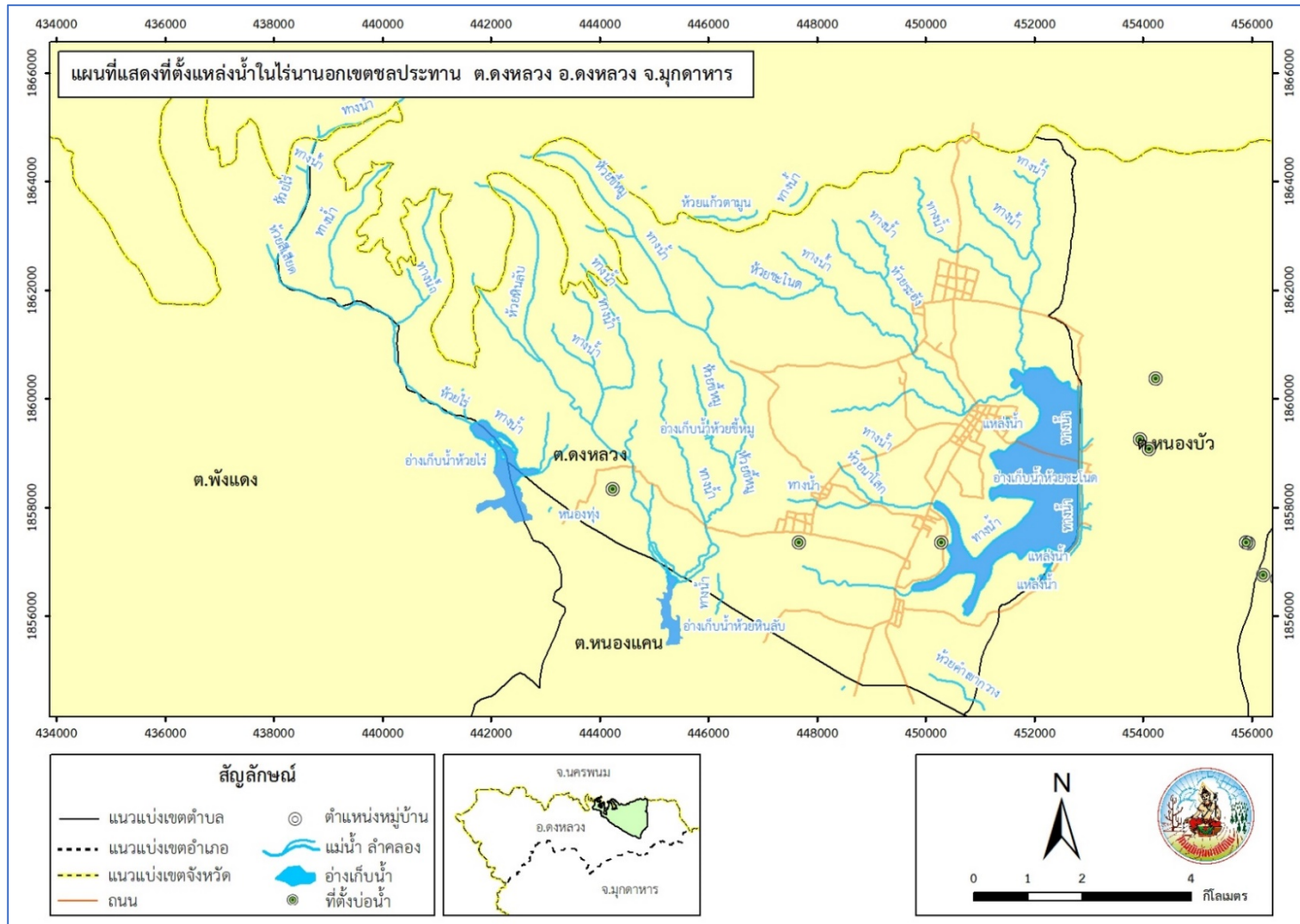

ตารางที่ 4-2 รายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี 2563 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	เลขที่บัตรประชาชน	ที่อยู่				พื้นที่ขุดสระน้ำ				จำนวน (บ่อ)	ค่าพิกัด	
			เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด		E	N
๑	นายบุญหลาย บรรหาร	๓ ๔๗๑๒ ๐๑๓๐๐ ๓๐ ๕	๑	๗	ดงหลวง	ดงหลวง	๗	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๒๑๗	๑๘๕๘๓๓๘
๒	นายหนูเจียม วงศ์กระโซ่	๓ ๔๙๐๔ ๐๐๐๒๐ ๔๑ ๗	๑๒๕	๗	ดงหลวง	ดงหลวง	๗	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร	๑	๔๔๔๒๑๗	๑๘๕๘๓๓๘
๓	นายไสมา วงศ์กระโซ่	๓ ๔๙๐๔ ๐๐๐๑๐ ๑๗ ๙	๓๓	๑	ดงหลวง	ดงหลวง	๑	ดงหลวง	ดงหลวง	มุกดาหาร	๑	๔๕๐๒๗๒	๑๘๕๗๓๕๒

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ 4-1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี 2563 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 4-3 รายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาที่ดินเพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Zoning by Agri-Map (บ่อดักตะกอนดิน) ปีงบประมาณ 2563 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับ	ชื่อ	สกุล	เลขบัตรประชาชน	ที่อยู่			จำนวน บ่อดักตะกอน ดิน (บ่อ)	พิกัด	
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		X	Y
๑	นายธนภัทร	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๒๖๐๘-๓	๑๔๑	๗	ดงหลวง	๑	๔๔๗๒๕๕	๑๘๕๘๙๐๓
๒	นายธนภัทร	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๒๖๐๘-๓	๑๔๑	๗	ดงหลวง	๑	๔๔๗๐๕๓	๑๘๕๙๐๐๓
๓	น.ส.อรพิมล	เชื้อคำจันทร์	๑๔๙๐๔-๐๐๐๕๙๔๒-๒	๔๘	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๕๘๖	๑๘๕๘๘๑๑
๔	นายแหหลวง	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๓๐๕๑-๐	๒๖	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๘๖๕	๑๘๕๘๑๗๗
๕	น.ส.สีลา	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๒๙๗๗-๕	๔๒	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๐๘๗	๑๘๕๘๕๓๒
๖	นายหลาว	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๓๐๐๗-๒	๓๑	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๗๔๙	๑๘๕๘๑๖๙
๗	นายพงษ์พัฒน์	วงศ์กระโซ่	๑๔๙๐๔-๐๐๐๔๘๔๓-๙	๔๖	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๕๐๒	๑๘๕๘๕๑๖
๘	นายบุญหนา	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๒๙๓๓-๓	๙	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๑๑๔	๑๘๕๘๘๒๑
๙	นายบุญสนาม	เหง้าไอสา	๓๔๙๐๔-๐๐๐๑๐๘๗-๐	๒๐	๔	หนองแคน	๑	๔๔๘๒๘๗	๑๘๕๘๘๕๒
๑๐	นายพูนธ์	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๓๐๕๔-๔	๗๐	๘	ดงหลวง	๑	๔๔๗๘๙๒	๑๘๕๘๒๖๖
๑๑	นายนิทา	วงศ์กระโซ่	๓๔๙๐๔-๐๐๐๒๙๘๓-๐	๑๑๒	๑๑	ดงหลวง	๑	๔๔๖๙๔๒	๑๘๕๘๕๗๑
รวม							๑๑		

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ลาดชัน

- 5.1) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ
- 5.2) บ่อดักตะกอน
- 5.3) คันดิน
- 5.4) ปกคลุมที่ดิน
- 5.5) จัดที่ดินโดย คทช.

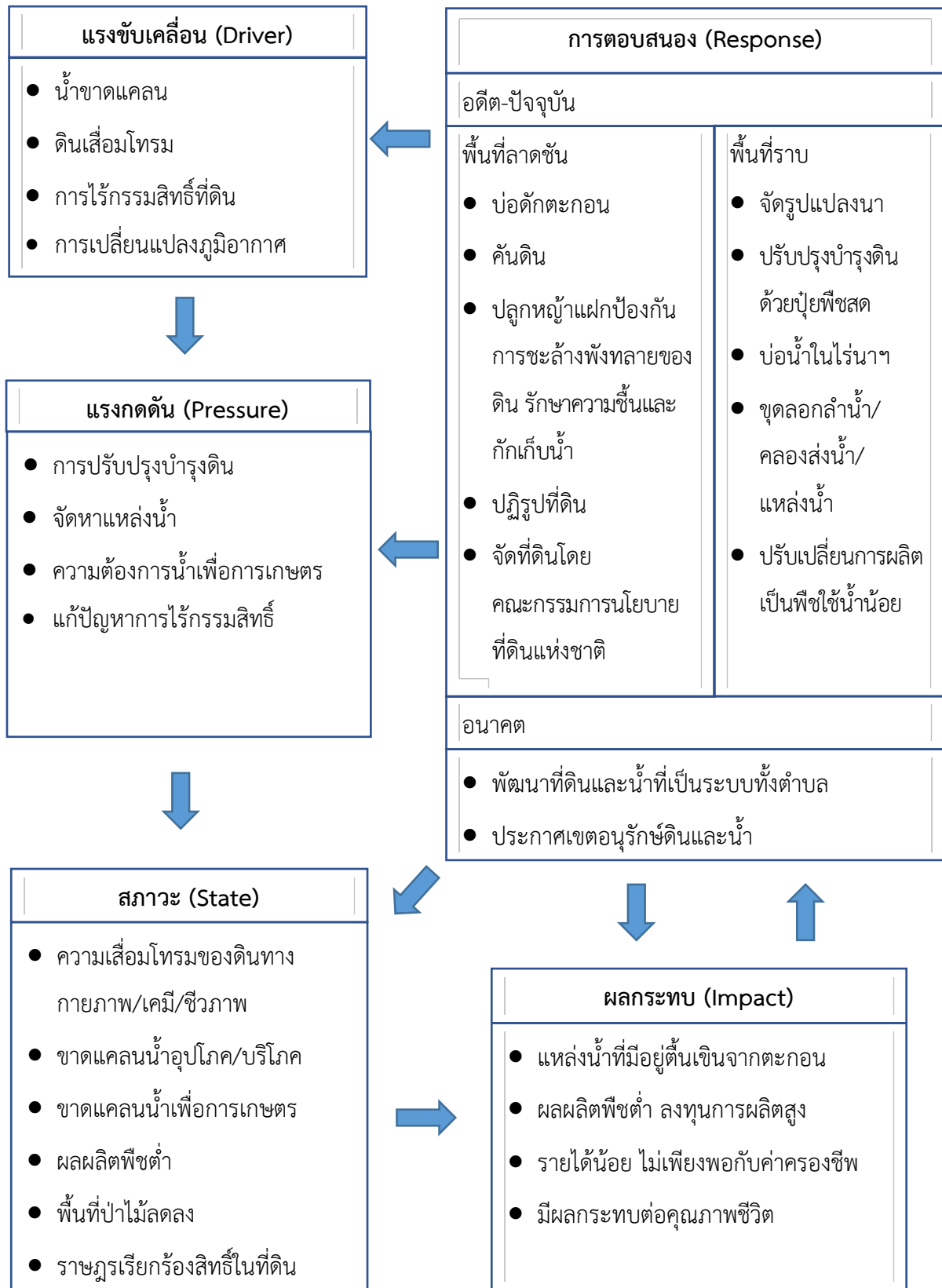
พื้นที่ราบ

- 5.6) จัดรูปแปลงนา
- 5.7) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.8) บ่อน้ำไร่นา
- 5.9) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- 5.10) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-2

รูปที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ระบบการปลูกพืชในปัจจุบันของตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร มีรายละเอียดดังตารางที่ 4-2 พื้นที่ลุ่มจะทำนาในช่วงเดือนพฤษภาคม - พฤศจิกายน ส่วนพื้นที่ดอน จะมีการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และยังมีการทำเกษตรผสมผสานด้วย

ตารางที่ 4-4 ระบบการปลูกพืช ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

เดือนระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
นาพื้นที่ดอน						ข้าวพันธุ์ กข6						
						ข้าวพันธุ์ กข6						
						ข้าวพันธุ์ กข6						
						ข้าวพันธุ์ชาวดอกมะลิ 105						
พืชไร่	มันสำปะหลัง อ้อย											
ยางพารา	ยางพารา											
ไม้ผล	มะขาม ทุเรียน มะพร้าว มะม่วง ลำไย											

4.3.1 พื้นที่ลุ่ม

ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยปลูกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม พันธุ์ข้าวที่ปลูก ได้แก่ ทั้งข้าวเจ้าพันธุ์ชาวดอกมะลิ 105 และข้าวเหนียวพันธุ์ กข6 ยางพารา อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง

4.3.2 พื้นที่ดอน

1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงฤดูฝน โดยปลูกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม และจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกันยายนถึงตุลาคม

2) มันสำปะหลัง เกษตรกรจะปลูกมันสำปะหลังช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ซึ่งจะมีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10-14 เดือน

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยอ้างอิงระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online) พบว่ามีดินทั้งหมด 5 ชุดดิน และ 4 ชุดดินคล้าย โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง ประกอบด้วยพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และยางพารา เป็นต้น

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

คุณภาพดินที่นำมาประเมินสำหรับการปลูกพืชในระบบของ FAO Framework ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 25 ชนิด ในที่นี้นำมาใช้เพียงไม่กี่ชนิดโดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของภูมิภาค และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ตลอดจนชนิดของพืช และความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นคุณภาพดินที่นำมาใช้มีดังนี้

5.3.1 ระบบอุณหภูมิ (Temperature regime : t) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูปลูก เพราะอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการงอกของเมล็ดต่อการงอกของเมล็ดต่อการออกดอกของพืชบางชนิดและมีส่วนสัมพันธ์กับขบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช

5.3.2 ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture Availability : m) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระยะเวลาการท่วมขังของน้ำในฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีหรือความต้องการน้ำในช่วงการเจริญเติบโตของพืช และลักษณะของเนื้อดิน ซึ่งมีผลทางอ้อมในเรื่องความจุในการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

5.3.3 ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen Availability : o) คุณภาพดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน ทั้งนี้รากพืชต้องการออกซิเจนในขบวนการหายใจ

5.3.4 ความเป็นประโยชน์ทางธาตุอาหาร (Nutrient Availability : s) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณธาตุอาหารในดิน

5.3.5 สภาพการหยั่งรากลึกของราก (Rooting conditions : r) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดิน ความลึกของระดับน้ำใต้ดิน และชั้นการหยั่งลึกของราก โดยความยาก

ง่ายต่อการหยั่งลึกของรากในดินมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเนื้อดิน โครงสร้างของดิน การเกาะตัวของดิน และปริมาณกรวดหรือเศษหินที่พบในหน้าตัดดิน

5.3.6 ความเสียหายจากน้ำท่วม (Flood hazard : f) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ จำนวนครั้งที่น้ำท่วมในช่วงรอบปี

5.3.7 การมีเกลือมากเกินไป (Excess of Salts : x) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณเกลืออิสระที่สะสมมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืช

5.3.8 สารพิษ (Soil Toxicities : z) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของชั้น Jarosite ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อปฏิกิริยาของดิน จะทำให้ดินเป็นกรดจัดมาก ปริมาณซัลเฟตของเหล็กและอลูมิเนียมในดินจะสูงมากจนเป็นพิษต่อพืช ในที่นี้พิจารณาความเป็นกรดเป็นด่างของดิน ซึ่งจะผลต่อการเจริญเติบโตของพืช เนื่องปฏิกิริยาดินจะทำให้สภาพต่างๆ ทางด้านเคมีและทางด้านชีวภาพของดินถูกเปลี่ยนไป ในสภาพที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมต่อพืชที่ปลูกหรือมีผลต่อกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดิน โดยกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดินสามารถเป็นตัวควบคุมธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดิน โดยขึ้นอยู่กับชนิดพืชที่ปลูกด้วย เพื่อให้ความเป็นกรดเป็นด่างของดินอยู่ในสภาพที่เหมาะสม

5.3.9 ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization : w) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณหินโผล่ ปริมาณหินก้อน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 นี้ อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร

5.3.10 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่

5.4 การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน

หลักการของ FAO Framework ได้จำแนกอันดับความเหมาะสมของที่ดินเป็น 2 อันดับ (Order) คือ อันดับที่เหมาะสม (Order S ; Suitability) และอันดับที่ไม่เหมาะสม (Order N ; Not Suitability) และจาก 2 อันดับที่ได้ แบ่งย่อยออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

S1 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (Highly suitable)

S2 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable)

S3 หมายถึง ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable)

N หมายถึง ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (Not suitable)

การจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินเป็นการประเมินความสามารถของดินหรือประเมินศักยภาพของดินต่อการปลูกพืชหรือประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้กล่าวไว้แล้ว โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพดินที่ได้ทำการสำรวจไว้ในชั้นละเอียด (ส่วนสำรวจจำแนกที่ 1, 2549) กับความต้องการปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของพืชหรือประเภทการใช้

ประโยชน์ที่ดินแต่ละชนิด เพื่อจำแนกชั้นความเหมาะสมของชุดดินต่างๆ ต่อประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ทั้งนี้ทำการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินดังกล่าวออกเป็น 4 ชั้น โดยใช้ปัจจัยหรือข้อชี้ตื้นต่างๆ พิจารณาผลของการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน และจากการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดิน และจากการจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินดังกล่าว สามารถสรุปชุดดินและเนื้อที่ของแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีชั้นความเหมาะสมสูง ความเหมาะสมปานกลาง และความเหมาะสมเล็กน้อย

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของหน่วยแผนที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

หน่วยแผนที่ดิน	นาข้าว	ปาล์มน้ำมัน	อ้อย	ยางพารา	มันสำปะหลัง	มะพร้าว	ทุเรียน	มะขาม	มะม่วง	ลำไย	ยูคาลิปตัส
Ptc-gm-slA/b	S๓z	S๒osnz	S๒osnz	S๓o	N						S๓o
Ptc-mw-slB/csub		S๒snz	S๒osnz	S๒osn		S๒osnz		S๒osn	S๒sn		S๒osnz
Ptc-slA	S๓z				S๓z		S๓z			S๓z	
Ptc-slB	S๓oz		S๒snz	S๒sn	S๓z			S๒osn			S๒snz
Pu-slB		S๒snz	S๒snz	S๒sn				S๒sn	S๒sn		S๒snz
Pu-slC-RC	S๓oz		S๒snz	S๒sn	S๓z						
St-slA	S๓z		S๒osnz	S๓o	N						S๓o
Wk-slB	N		S๓r	S๓r	S๓rz						
Wk-slB-RC	N		S๓r	S๓r	S๓rz						
Wk-slC-RC	N		S๓r	S๓r	S๓rz						
Wk-slD-RC	N	N	S๓r	S๓r	S๓rz			N			
AC-pd,fl-slA			S๓o	N	N						

หมายเหตุ: 1) สมบัติดินจากตารางที่ 3-3

2) ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน: r = ปริมาณน้ำฝน s = เนื้อดิน o = การระบายน้ำ b = ความอิ่มตัวด้วยต่าง
c = ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก m = ปริมาณอินทรีย์วัตถุ p = ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์
k = ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ d = ความลึกของดิน g = ความลาดชัน

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายเหตุว่า “ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ²	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ³	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562	<u>นโยบายหลัก</u> 5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.3 พัฒนาภาคเกษตร 5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ 5.3.4 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร 5.3.5 ดูแลเกษตรกรผู้มียรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่างๆ 10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน 10.2 ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 10.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล <u>นโยบายเร่งด่วน</u> 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

4	แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ⁴	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้ สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
5	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้ อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน
6	นโยบายและแผนการบริหาร จัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ของประเทศ (พ.ศ. 2560- 2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
7	ยุทธศาสตร์ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาที่ดินเพื่อการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้หลักพอเพียงประยุกต์กับการผลิตการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับการแปรรูปข้าวหอมมะลิ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกระดับการแปรรูปข้าวเหนียว ยุทธศาสตร์ที่ 6 การขับเคลื่อนขีดความสามารถเพื่อเพิ่มผลิตภาพการเกษตร ในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 7 การยกระดับการผลิตอ้อย ยุทธศาสตร์ที่ 8 การยกระดับการผลิตมันสำปะหลัง ยุทธศาสตร์ที่ 9 การแปรรูปยางพารา ยุทธศาสตร์ที่ 10 การผลิตโคเนื้อ ยุทธศาสตร์ที่ 11 การผลิตโคนมและผลิตภัณฑ์นม ยุทธศาสตร์ที่ 12 การส่งเสริมสมรรถนะและเสริมสร้างศักยภาพของ เกษตรกรและกลุ่มสถาบันเกษตรกร ยุทธศาสตร์ที่ 13 การใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาการแปรรูปและการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4)

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
8	แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (จ.มุกดาหาร จ.สกลนคร จ.นครพนม)	“สะพาน การค้า และการท่องเที่ยว อินโดจีน (TRADE AND TOURISM BRIDE TO INDOCHINA)
9	แผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ.2561-2564)	<p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับมาตรฐานการเกษตรและต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่า</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ประตุการค้าเชื่อมโยงอาเซียนสู่สากล</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานพัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน</p>
10	แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดมุกดาหาร ภายใต้วิสัยทัศน์ “สังคมน่าอยู่สู่เศรษฐกิจการเกษตรดี มี ความมั่นคง ดำรงอยู่คู่การท่องเที่ยว หนึ่งเดียว การศึกษาดี มีมาตรฐานสากล บูรณาการสู่อาเซียน”	<p><u>ยุทธศาสตร์การพัฒนา</u></p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างเมืองท้องถิ่นเมืองน่าอยู่</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างการเกษตรให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างประสิทธิภาพของการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างการศึกษาดีมีมาตรฐานสากล</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 6 เสริมสร้างการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 7 เสริมสร้างการผลิตและการจัดการอาหารปลอดภัย</p>

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดิน อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง ใช้ยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2562 เป็นแนวทาง ซึ่งยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2562 ได้เชื่อมโยง กับนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนารายสาขาต่างๆ หรือแผนเฉพาะด้าน เช่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ได้กำหนดออกเป็น 6 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่แหล่งน้ำ และเขตพื้นที่เฉพาะ-เขตป่านอกเขตป่าตามกฎหมาย รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 6-1

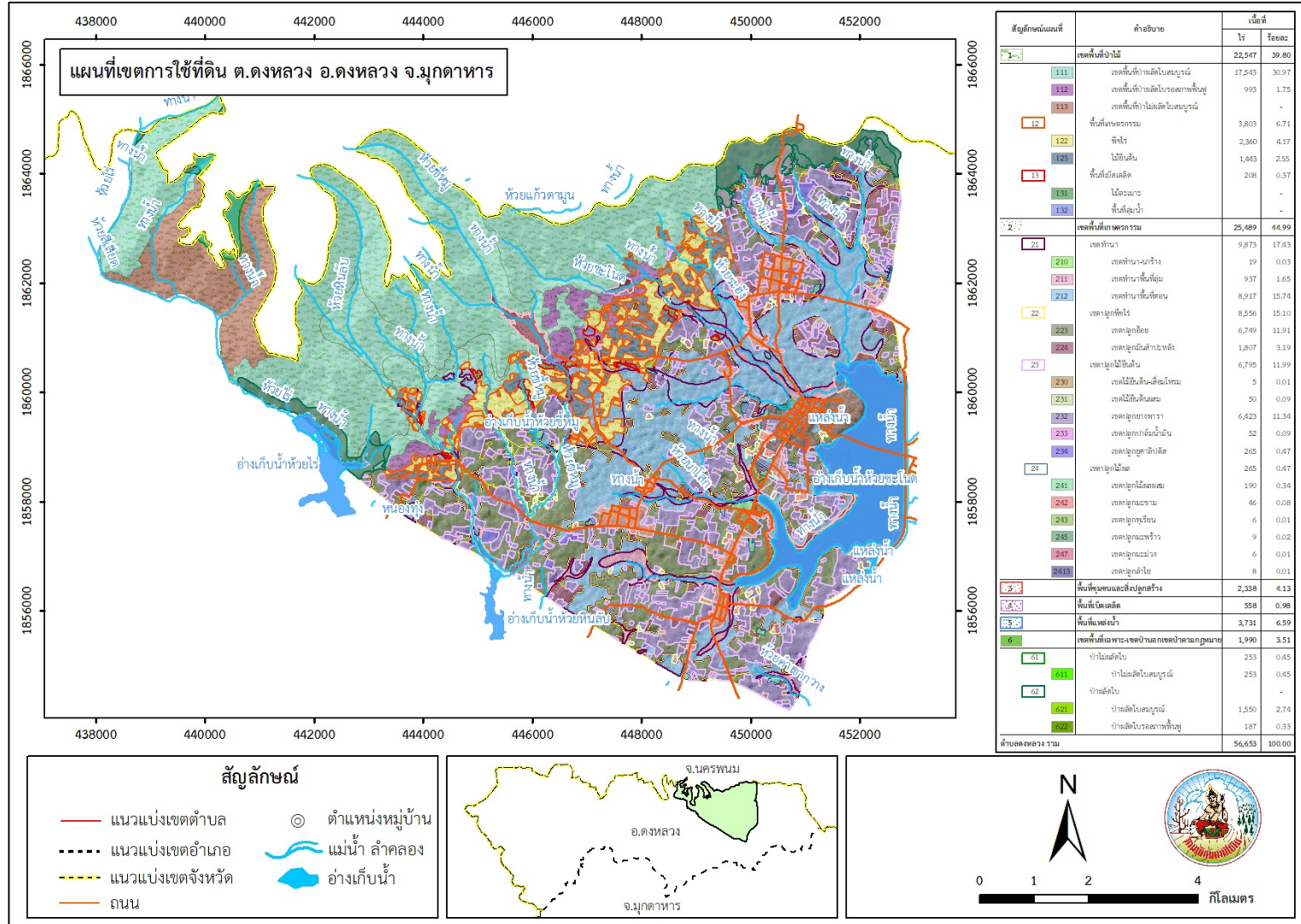
ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้	22,547	39.80
1.1 พื้นที่เกษตรกรรม	3,803	6.71
1.2 พื้นที่เบ็ดเตล็ด	208	0.37
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	25,489	44.99
2.1 เขตทำนา	9,873	17.41
2.2 เขตปลูกพืชไร่	8,556	15.10
2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น	6,795	11.99
2.4 เขตปลูกไม้ผล	265	0.47
3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	2,338	4.13
4. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	558	0.98
5. พื้นที่แหล่งน้ำ	3,731	6.59
6. เขตพื้นที่เฉพาะ-เขตป่านอกเขตป่าตามกฎหมาย	1,990	3.51
6.1 ป่าไม่ผลัดใบ	253	0.45
6.2 ป่าผลัดใบ		
6.2.1 ป่าผลัดใบสมบูรณ์	1,550	2.74
6.2.2 ป่าผลัดใบรกร้างพื้นที่	187	0.33
รวม	56,653	100.00

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

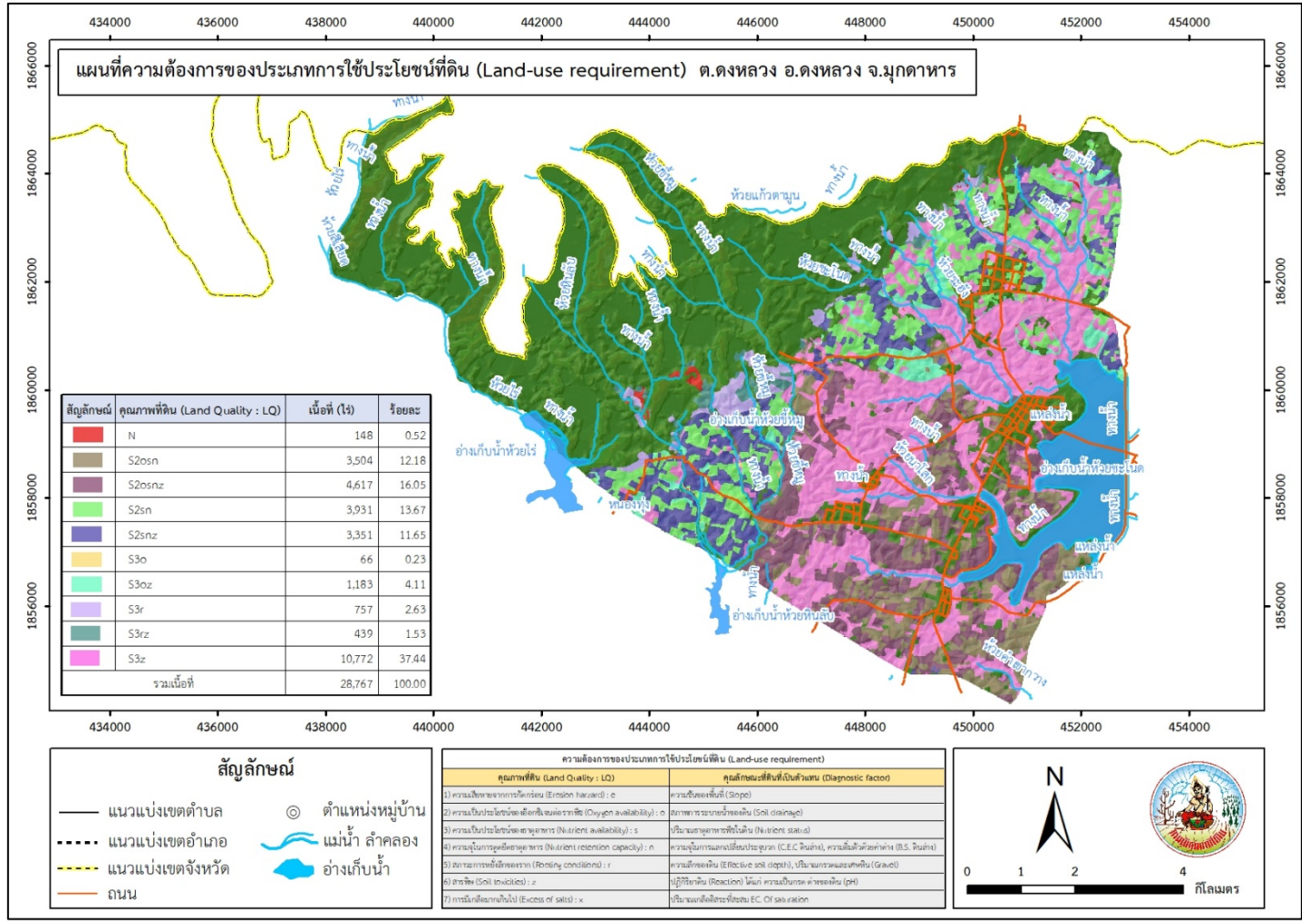

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

รูปที่ 6-2 ความต้องการของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

ชนิดพืช	เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
	บริเวณพื้นที่ราบลุ่ม												
1. ข้าว-ข้าว-ปอเทือง													
2. ข้าว-ข้าวโพด-ปอเทือง													
3. ข้าว-พืชผัก-ปอเทือง													
4. ถั่วเขียว													
5. เกษตรผสมผสาน													
บริเวณพื้นที่ดอน													
1. ข้าว-ปอเทือง													
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ปอเทือง													
3. มันสำปะหลัง													
4. ไม้ยืนต้น													
5. ไม้ผล													

รูปที่ 6-3 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

6.6 การจัดการความเสี่ยง

การแก้ไขปัญหาตามที่มีข้อเสนอจากชุมชนและเทศบาลตำบลดงหลวงให้แก้ไขปัญหารวม 6 ประการ คือ (1) การจัดทำโครงการระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ (2) โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม. (3) ชุดเจาะบ่อบาดาล (5) พลังงานแสงอาทิตย์ และ (6) การปรับปรุงบำรุงดิน นั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหแต่ละเรื่องและแต่ละพื้นที่ได้ จำเป็นต้องดำเนินการเป็นระบบทั้งตำบล จึงจะสามารถแก้ไขปัญหทั้ง 6 ประการได้

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2564

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวงไปเสนอต่อสภาเทศบาลตำบลดงหลวง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 4 โครงการ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการน้ำ
- 2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 3) ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 4) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2564

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - 1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
 - 1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 - 1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
 - 1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - 1.1.5) การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมัก พด.

- 1.1.6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
 - 1.1.7) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์
 - 1.1.8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
 - 1.2) การบริหารจัดการน้ำ
 - 1.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 1.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 - 1.2.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
 - 1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 1.3.2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน
- 2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น** มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้
- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - 2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
 - 2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 - 2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
 - 2.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - 2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
 - 2.1.6) การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์
 - 2.1.7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
 - 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
 - 2.2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.2.2) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
 - 2.2.3) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ
 - 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
 - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว
- 3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ** มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้
- 3.1) การบริหารจัดการน้ำ
 - 3.1.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร)

1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)

1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

3) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร)

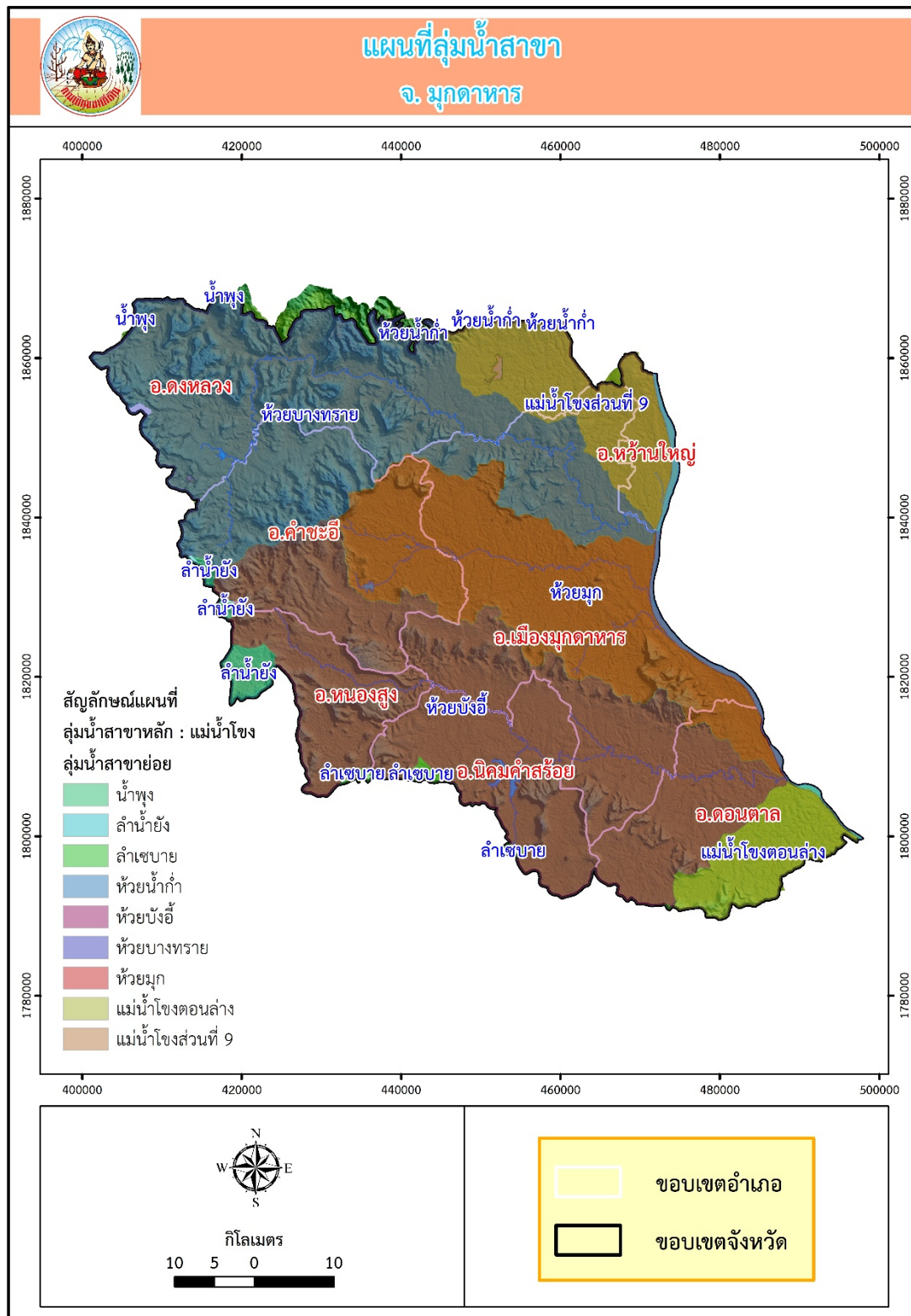
7.4.2 พื้นที่แหล่งน้ำ มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานมุกดาหาร)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลดงหลวง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2564 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ดังนี้ การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม – ดอน, โครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน ขนาดความจุ 1,260 ลูกบาศก์เมตร, โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมตามแผนที่การเกษตรเชิงรุก (Zoning by Agri-Map)

ปัญหาของตำบลดงหลวงในภาพรวมจะสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และ (2) ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน ปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการถือครองที่ดิน ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

รูปที่ 7-1 ลำนํ้าสาขาต่างๆ จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2564

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม		
1.1 เขตทำนา พื้นที่ 9,873 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	20,000
	1.2 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	100,000
	1.3 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	10,000
	1.4 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	20,000
	1.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	40,000
	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	2,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	45,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	120,000
	3.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	1,000,000

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1.2 เขตปลูกพืชไร่ พื้นที่ 8,556 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
1.3 เขตปลูกไม้ผล พื้นที่ 265 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	20,000
1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	100,000
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	10,000
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	10,000
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	50,000
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	50,800
	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.2 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	55,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	100,000
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	225,000

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่เกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา	1. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว) 2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว) 3. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
1.2 เขตปลูกพืชไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ผล 1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสม และต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพะเยา) 2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.5 เขตปศุสัตว์ 1.6 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	1. ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร)
2. พื้นที่แหล่งน้ำ	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานมุกดาหาร)

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร แผน 5 ปี (พ.ศ. 2565-2568)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2564	2565	2566	2567	2568		2564	2565	2566	2567	2568		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	การส่งเสริมการผลิตและการ ใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	175,000	พต.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	การส่งเสริมการปรับปรุง บำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	500	500	500	500	000	000	7,500	7,500	7,500	7,500	7,000	37,500	พต.
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้ สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี ทางการเกษตร	กลุ่ม	3	3	3	3	3	15	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พต.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	1.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	ตัน	130	100	100	100	100	530	175,000	170,000	170,000	170,000	170,000	900,000	พต.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุง บำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000	พต.
เขตนาข้าว	การรณรงค์ใช้โลกบดต่อซัง	ไร่	20	20	20	20	20	100	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พต.

แผนการใช้ที่ดินตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2564	2565	2566	2567	2568		2564	2565	2566	2567	2568		
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำ ในไร่นานอกเขต ชลประทาน	บ่อ	5	5	5	5	5	25	104,000	104,000	104,000	104,000	104,000	520,000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของ ดิน														
เขตพื้นที่ เกษตรกรรม,พื้นที่ แหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000	250,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	300,000	พด.
	4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำ														
เขตนาข้าว	4.1 การจัดระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	ไร่	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	15,000,000	พด.
เขตนาข้าว,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	4.2 การจัดทำระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำพร้อม ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	150	100	100	100	100	550	225,000	200,000	200,000	200,000	200,000	285,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ภาคผนวก

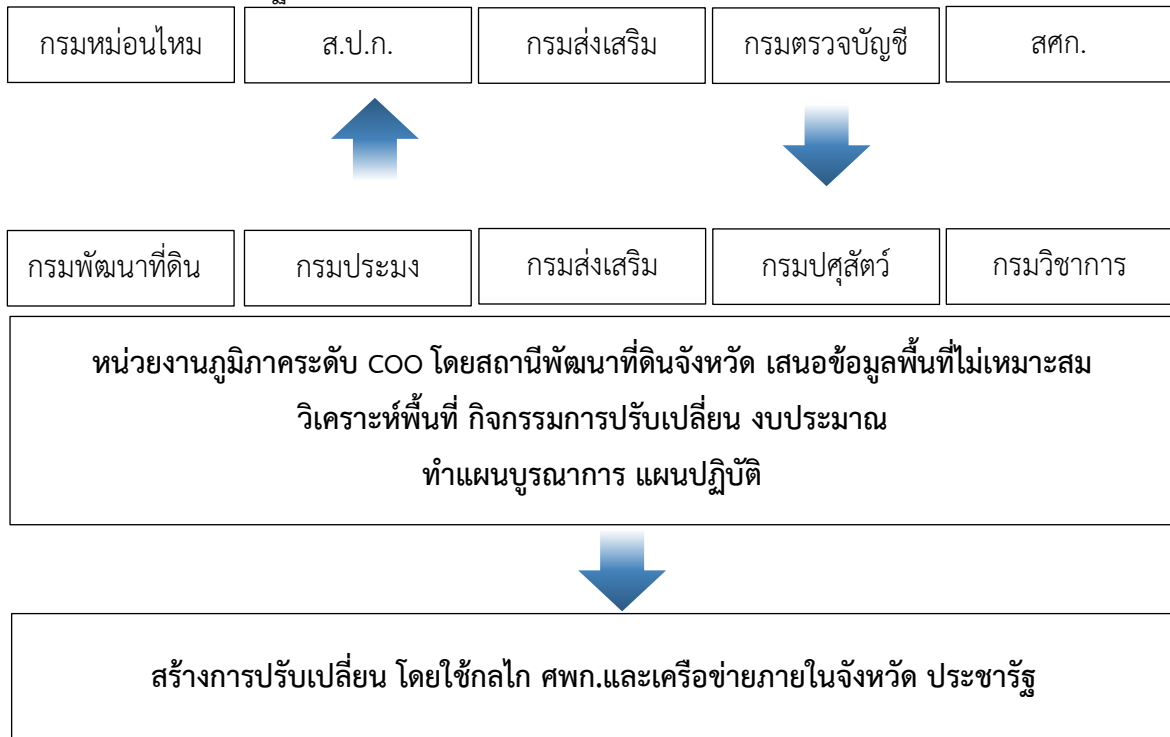
แนวทางการดำเนินงานการปรับเปลี่ยน การผลิตเพื่อลดพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

1.1 แผนที่นำทาง (Road Map)

การเตรียมการโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) ดำเนินการโดยให้หน่วยงานภูมิภาค ระดับ COO โดยมีสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด พิจารณาเสนอข้อมูลพื้นที่ไม่เหมาะสมจาก Agri-Map และวิเคราะห์พื้นที่เพื่อพิจารณาสินค้า จากข้อมูลภาพถ่ายพื้นที่ไม่เหมาะสม(N) วิเคราะห์นโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ/ กลุ่มจังหวัด สินค้า champion พืช GI และเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการคมนาคมขนส่ง (Logistics) แหล่งรับซื้อ/โรงงาน/สหกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกิจกรรมการปรับเปลี่ยน งบประมาณ พร้อมทั้งจัดทำแผนบูรณาการและแผนปฏิบัติ โดยมีหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคดำเนินการร่วมกัน เพื่อสร้างการปรับเปลี่ยน โดยใช้กลไก ศพก. เครือข่าย

การเตรียมโครงการ Zoning by Agri Map

ภายในจังหวัดและพระราชรัฐ เพื่อยกระดับคนและการบริหารการจัดการ (ภาพที่ 3.1 และ 3.2)

ภาพที่ 1.1 การเตรียมการโครงการ Zoning by Agri-Map

ภาพที่ 1.2 Road Map โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri – Map)

1.2 การดำเนินงาน

- 1) ประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ โดยให้เกษตรกรทราบว่าการผลิตสินค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสมจะให้ผลตอบแทนต่ำ มีความเสี่ยงสูง หากดำเนินการการปรับเปลี่ยนการผลิตจะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า
- 2) ศึกษาโอกาสทางการตลาด เพื่อเป็นที่บริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนการผลิต
- 3) คัดเลือกเกษตรกรที่สนใจและต้องการปรับเปลี่ยนจากพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นการผลิตสินค้าชนิดใหม่
- 4) ชี้แจงรายละเอียดโครงการ กิจกรรม การสนับสนุนของหน่วยงานราชการและเครือข่าย
- 5) จัดทำแผนปฏิบัติการรายชนิดสินค้าเพื่อบูรณาการกิจกรรม
- 6) ชี้แจงสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติในพื้นที่
- 7) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ
- 8) ติดตามและประเมินผลความสำเร็จ

1.3 ขั้นตอนการปรับเปลี่ยนการผลิต

เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) แล้วเกษตรกรทราบว่าพืชที่ปลูกในปัจจุบันอยู่ในระดับไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- คัดเลือกพื้นที่ที่เกษตรกรประสงค์จะดำเนินการปรับเปลี่ยน (พร้อมทั้งระบุจำนวนเนื้อที่ที่จะปรับเปลี่ยน) ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ต้องทราบพิกัดของพื้นที่ที่ต้องการปรับเปลี่ยนด้วยเพื่อใช้ในการตรวจสอบว่าอยู่กลุ่มชุดดินใด เนื่องจากพืชบางชนิดเป็นพืชทางเลือกไม่มีในฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

- เจ้าหน้าที่เสนอกิจกรรมทางเลือกการปรับเปลี่ยนให้กับเกษตรกร ลำดับแรก ได้แก่ พืชที่เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI Thai) ของแต่ละพื้นที่ ลำดับถัดไปได้แก่ พืชเศรษฐกิจหลัก 13 ชนิด พืชทางเลือกชนิดอื่นๆ ไม่เศรษฐกิจ 58 ชนิด หรือกิจกรรมบางประเภท เช่น ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือเพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจตามลำดับ

- เมื่อเกษตรกรได้คัดเลือกพืชหรือกิจกรรมที่จะปรับเปลี่ยนได้แล้ว ให้เจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดิน แต่ละจังหวัดร่วมกับเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นจากหน่วยงานอื่นๆ ร่วมปรึกษาหารือ เพื่อวางแผนทางและจัดทำแผนการปรับเปลี่ยนการผลิต

- จากนั้นเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามรายละเอียดดังนี้

1) การปรับเปลี่ยนเป็นพืชที่เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI : Thailand Geographical Indication) พืชสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงถ้าเทียบกับสินค้าทั่วไป ใช้กับสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตเฉพาะเจาะจง โดยคุณภาพหรือเอกลักษณ์ของพืชนั้นเป็นผลมาจากการผลิตในพื้นที่ดังกล่าว จึงเปรียบเสมือนเป็นแบรนด์ของท้องถิ่น ที่บ่งบอกถึงคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า สำหรับประเทศไทย กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ออกตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ให้แก่ผู้ผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน เจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดนี้เป็นลำดับแรก โดยชนิดพืชสินค้า GI Thailand ที่ขึ้นทะเบียนโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาระทรวงพาณิชย์ มีรายละเอียดแสดงในภาคผนวกที่ 1 (ลำดับ 1 ลำดับ 2 บางรายการ และลำดับที่ 3) โดยการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ พื้นที่ราบลุ่ม และพื้นที่ดอน

2) การปรับเปลี่ยนเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก 13 ชนิด ประกอบด้วย ข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว กาแฟ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นการพิจารณาการปรับเปลี่ยนเป็นลำดับที่สอง เนื่องจากกรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำระดับความเหมาะสมของพืชดังกล่าวแล้ว ทำให้เจ้าหน้าที่และเกษตรกรรู้ถึงระดับความเหมาะสมของที่ดินของพืชที่ปลูกในปัจจุบันและพืชที่เลือกปลูกอยู่ในเขต ที่รัฐให้การสนับสนุนในการเพาะปลูกพืชชนิดนั้นๆ ซึ่งสามารถพิจารณาแต่ละชนิดพืชจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) และการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชทั้ง 13 ชนิด ตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ราบลุ่ม และที่ดอน ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวกที่ 2

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “พืชไร่ รัญพืช” “ไม้ผล ไม้ยืนต้น” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

3) การปรับเปลี่ยนเป็นพืชทางเลือกชนิดอื่น เกษตรกรบางรายอาจมีความต้องการปลูกพืชชนิดอื่นๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งอาจเป็นพืชที่สร้างรายได้ดีและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคระดับท้องถิ่นโดยการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ราบลุ่ม และที่ดอน

3.1) พืชไร่และธัญพืช ประกอบด้วย

1. เต๋อย
2. ยาสูบ
3. ถั่วเหลือง
4. ถั่วเหลือง
5. ถั่วเขียว
6. งา
7. ทานตะวัน
8. ถั่วเหลืองฝักสด
9. ฝ้าย
10. ปอแก้ว
11. ข้าวโพดหวาน
12. ข้าวฟ่าง
13. ข้าวโพดฝักอ่อน

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart office เรื่อง “พืชไร่ ธัญพืช” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ผ่านบันทึกข้อมูลหมวดที่ 1) หรือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doe.go.th>

3.2) พืชผักและเห็ด ประกอบด้วย

1. กระเทียม
2. กระเจี๊ยบเขียว
3. กะหล่ำดอก
4. กะหล่ำปลี
5. ชিং
6. คื่นช่าย
7. แคนตาลูป
8. แตงกวา
9. ถั่วฝักยาว
10. ผักชี
11. พริก
12. มะเขือเปราะ
13. มะเขือเทศ
14. มันฝรั่ง
15. หอมแดง
16. หอมหัวใหญ่
17. ห่อไม้ฝรั่ง
18. เห็ดนางรม-นางฟ้า
19. เห็ดฟาง

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “พืชผักและเห็ด” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ผ่านบันทึกข้อมูลหมวดที่ 2) หรือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.servicelink.doe.go.th

3.3 ปรับเปลี่ยนเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ประกอบด้วย

1. กล้วยไม้ตัดดอกสกุลหวาย
2. กล้วยไม้ตัดดอกสกุลมอคคารา
3. ดาวเรืองตัดดอก
4. มะลิ
5. หน้าวัวตัดดอก
6. เบญจมาศตัดดอก
7. กุหลาบตัดดอก
8. ปทุมมา
9. บัวหลวงตัดดอก
10. กวนอิม
11. เฟื่องฟ้า
12. ธรรมรักษาตัดดอก
13. แก้วกาญจนา
14. พิไลเดन्द्रอนตัดใบ
15. หมากผู้หมากเมีย
16. โปรงฟ้าตัดใบ
17. เฟินใบมะขาม

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “ไม้ดอกไม้ประดับ” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

3.4 ปรับเปลี่ยนเป็นสมุนไพรและเครื่องเทศ ประกอบด้วย

1. กระเจี๊ยบแดง	2. กระชายดำ	3. กระวาน	4. กวาวเครือขาว
5. กานพลู	6. ขมิ้นชัน	7. คำฝอย	8. ดีปลี
9. บัวบก	10. ตะไคร้หอม	11. บุกเนื้อทราย	12. ปัญจชันธุ์
13. พญาอ	14. พริกไทย	15. ไพล	16. ฟ้าทะลายโจร
17. มะแว้งเครือ	18. ว่านหางจระเข้	19. สะเดา	20. ทางไหล

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “สมุนไพรและเครื่องเทศ” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์(แผนบันทึกข้อมูลหมวดที่ 4) หรือ สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

3.5 ปรับเปลี่ยนเป็นไม้ผล ไม้ยืนต้น ประกอบด้วย

1. กัลยไช้	2. ชา	3. ขนุน	4. ชมพู่
5. ฝรั่ง	6. ลองกอง	7. ลิ้นจี่	8. มะม่วง
9. ทุเรียน	10. ส้มโอ	11. มะปราง	12. น้อยหน่า
13. มะขามหวาน	14. มะละกอ	15. สตรอเบอร์รี่	16. สละ*1
17. ยูคาลิปตัส*2	18. หม่อน*3		

รายละเอียดของการปลูกและการจัดการแต่ละชนิดพืชเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “ไม้ผล ไม้ยืนต้น” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

*1 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกสละ” จัดทำโดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ www.eto.ku.ac.th

*2 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกยูคาลิปตัส คามาลคูเลนซิส” จัดทำโดยกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://forestinfo.forest.go.th>

*3 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมหัตถกรรม (เขตเกษตรอาศัยน้ำฝน)” และ เรื่อง “การปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมอุตสาหกรรม (เขตเกษตรอาศัยน้ำฝน)” จัดทำโดย กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <https://qsds.go.th>

4. การปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกไม้เศรษฐกิจ 58 รายการ ในปัจจุบันราคาผลผลิตภาคการเกษตรประสบปัญหาราคาคงต่ำ ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักที่ต้องผ่านกระบวนการแปรรูป เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ไม้เศรษฐกิจจึงเป็นทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจในฐานะของการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรและเพิ่มความยั่งยืนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และเป็นการสร้างสินทรัพย์และความเติบโตในทางเศรษฐกิจควบคู่กัน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาแผนธุรกิจเพื่อสังคมจากการปลูกไม้เศรษฐกิจแบ่งเป็น 3 รูปแบบหลัก คือ เพื่อการออม เพื่อเป็นหลักประกันทางธุรกิจหรือใช้หนี้ และเพื่อการค้า

โดยไม้เศรษฐกิจตามประกาศของกรมป่าไม้ 58 รายการ ประกอบด้วย 1.ไม้สัก 2.พะยูน 3.ชิงชัน 4.กระซิก 5.กระพี้เขาคาวาย 6.สาธร 7.แดง 8.ประดู่ป่า 9.ประดู่บ้าน 10.มะค่าโมง 11.มะค่าแต้ 12.เคี่ยม 13.เคี่ยมคระนอง 14.เต็ง 15.รัง 16.พะยอม 17.ตะเคียนทอง 18.ตะเคียนหิน 19.ตะเคียนชันตาแมว 20.ไม้สักกลาง 21.สะเดา 22.สะเดาเทียม 23.ตะกั่ว 24.ยมหิน 25.ยมหอม 26.นางพญาเสือโคร่ง 27.นนทรี 28.สัตบรรณ 29.ตีนเป็ดทะเล 30.พฤษ์ 31.ปีบ 32.ตะแบกนา 33.เสลา 34.อินทนิลน้ำ 35.ตะแบกเลือด 36.นากบุด 37.ไม้สักุลจำปี 38.แคนา 39.กัลปพฤกษ์ 40.ราชพฤกษ์ 41.สุพรรณิการ์ 42.เหลืองปรีดียาธร 43.มะหาด 44.มะขามป้อม 45.หว้า 46.จามจุรี 47.พลับพลา 48.กันเกรา 49.กะทังใบใหญ่ 50.หลุมพอ 51.กฤษณา 52.ไม้หอม 53.เทพทวาร 54.ฝาง 55.ไม้ทุกชนิด 56.ไม้สกุลมะม่วง 57.ไม้สกุลทุเรียน 58.มะขาม โดยการจัดการพื้นที่ เพื่อปลูกไม้เศรษฐกิจตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ราบลุ่ม และที่ดอนสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก 2

ทั้งนี้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมและขอรับกล้าพันธุ์ สามารถติดต่อได้ที่ ส่วนปลูกป่าเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายเลขโทรศัพท์ 02-561-4292-3 หรือ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละจังหวัด

รายละเอียดของการปลูกและการดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การปลูกไม้เศรษฐกิจชนิดต่างๆ” จัดทำโดย กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสืบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://new.forest.go.th/reforest/>

5.การปรับเปลี่ยนเป็นปศุสัตว์ จากข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายภาค ปีงบประมาณ 2560 ของกลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ พบว่าสัตว์เศรษฐกิจที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงมี 8 ชนิด ได้แก่ แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม ไก่เนื้อ ไก่ไข่ กระจับปี่ และสุกร ซึ่งเป็นชนิดเดียวกับที่อยู่ในฐานข้อมูล Agri-Map ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนที่ระดับความเหมาะสมของสัตว์เศรษฐกิจ 8 ชนิดสินค้า ได้แก่ แกะ แพะ โคเนื้อ โคนม ไก่เนื้อ ไก่ไข่ กระจับปี่ และสุกรโดยมีระดับความเหมาะสม ประกอบด้วยเหมาะสมมาก(S1) และเหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมน้อย(S3) และไม่เหมาะสม (N) ซึ่งแสดงในแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) ไว้แล้ว แต่อย่างไรก็ตามอาจมีการเพิ่มเติมอีก 1 ชนิด คือ เป็ด เนื่องจากปัจจุบันพบว่าเกษตรกรนิยมเลี้ยงมากขึ้นและเหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงในพื้นที่ลุ่ม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของกรมฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องควรนำแผนที่ระดับความเหมาะสมข้างต้นมาพิจารณาทางเลือกการปรับเปลี่ยน

รายละเอียดของการเลี้ยงและดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การเลี้ยงกระจับปี่” “การเลี้ยงไก่เนื้อ” “การเลี้ยงไก่ไข่” “การเลี้ยงโคเนื้อ” “การเลี้ยงแกะ” “การเลี้ยงแพะ” “การเลี้ยงสุกร” “การเลี้ยงโคนม” และ “การเลี้ยงเป็ด” จัดทำโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://docimage.dld.go.th/dldform2/Home5e/mainfrm.asp?m=bf>

*4 สัตว์เศรษฐกิจทางเลือกนอกเหนือจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

6.การปรับเปลี่ยนเป็นพืชอาหารสัตว์ การทำปศุสัตว์ต้องคำนึงถึงแหล่งอาหารสำหรับสัตว์ที่เลี้ยงเนื่องจากมีความจำเป็นต่อโภชนาการของสัตว์ ส่งผลให้สัตว์มีคุณภาพที่ดีตรงกับความต้องการของตลาดทั้งนี้แผนที่ระดับความเหมาะสมสำหรับปศุสัตว์ (ข้อ5) ไม่รวมการกิจกรรมด้านการปลูกพืชอาหารสัตว์

เจ้าหน้าที่จึงควรทำการวางแผนปรับเปลี่ยนพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นพื้นที่ปลูกอาหารสัตว์ร่วมด้วย โดยพิจารณาการปลูกพืชอาหารสัตว์แต่ละชนิดควรคำนึงถึงความสามารถในการปรับตัว เจริญเติบโต และให้ผลผลิตสูงภายใต้สภาพแวดล้อมของพื้นที่ซึ่งแตกต่างกัน เช่น ปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิ ความชื้น ช่วงแสง คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของดิน ฯลฯ ซึ่งหากเกษตรกรประสงค์ปลูกพืชอาหารสัตว์ ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาจากลักษณะดินเป็นหลัก ตามลักษณะของพื้นที่ได้แก่ ที่ลุ่ม และที่ดอน ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก 2 โดยพืชอาหารสัตว์ที่แนะนำเน้นพืชตระกูลหญ้า เนื่องจากหาพันธุ์ปลูกได้ง่ายและมีสารอาหารสูงตามหลักโภชนาการสำหรับสัตว์ ได้แก่ 1.หญ้าเนเปียร์ 2. หญ้าแพงโกล่า 3.หญ้าลูซี่ 4.หญ้านีนีสีม่วง 5.หญ้าอะตราตัม

รายละเอียดของการปลูกและการดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้เรื่อง “การปลูกหญ้าเนเปียร์” “การปลูกหญ้าแพงโคล่า” “การปลูกหญ้าลูซี่” “การปลูกหญ้ากินนีสีม่วง” และ “การปลูกหญ้าอะตราดัม” จัดทำโดย กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://docimage.dld.go.th/dldform2/Home5e/mainfrm.asp?m=bf>

7. การปรับเปลี่ยนเป็นเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากบางพื้นที่อาจมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชชนิดใดๆ และมีการลงทุนที่สูงหากปลูกพืช การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจจากฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) โดยกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดระดับความเหมาะสมของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามประเภทของน้ำ 3 ระดับ ได้แก่เหมาะสมสูงสุด(S1) เหมาะสมสูง (S2) และเหมาะสมปานกลาง (S3) ประกอบด้วย สัตว์น้ำจืดและกึ่งทะเล ไม่ได้จำแนกตามรายพันธุ์ ทั้งนี้หากเกษตรกรต้องการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำหน่ายที่ต้องให้คำแนะนำตามระดับความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) หรือสภาพพื้นที่แต่ละแห่ง โดยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสามารถทำในลักษณะของเกษตรผสมผสานรวมกับการปลูกพืชได้ โดยสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่แนะนำประกอบด้วย

1. กบ	2. กุ้งก้ามกราม	3. กุ้งกุลาดำ	4. ปลานิล
5. ปลาดุกบิ๊กอุย	6. ปลาบู่	7. ปลายี่สก	8. ปลาแรด
9. ปลาสลิด	10. ปลาสร้อย	11. ไรแดง	12. ปลากดเหลือง
13. ปลาจิ้น	14. ปลาช่อน	15. ปลาตะเพียน	16. ปลาแบบผสมผสาน

รายละเอียดของการเพาะเลี้ยงและดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้ (การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ) จัดทำโดย กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://ag-ebook.lib.ku.ac.th>

8. การปรับเปลี่ยนเป็นเลี้ยงผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชบางชนิดอาจต้องใช้เวลาในการให้ผลผลิต ส่งผลให้สูญเสียรายได้ในช่วงที่รอผลผลิต ดังนั้นอาจทำกิจกรรมทางเลือกอื่น เพื่อให้มีรายได้มาทดแทน การเลี้ยงผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจและทำรายได้ที่ดี โดยอาจทำในเชิงเกษตรผสมผสานโดยกิจกรรมในข้อนี้สามารถทำควบคู่กับการปรับเปลี่ยนในข้อ 1 ถึง 7 ได้

แมลงเศรษฐกิจ 7 ชนิด ประกอบด้วย

1. ผึ้งพันธุ์	2. ผึ้งโพรง	3. ชันโรง	4. ครั่ง
5. จิ้งหรีด	6. ตัวงสาคร	7. หนอนไหม*5	

รายละเอียดของการเลี้ยงและดูแลเป็นไปตามองค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสู่การเป็น smart officer เรื่อง “การเลี้ยงผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ” จัดทำโดย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.servicelink.doae.go.th>

*5 รายละเอียดของการปลูกและการจัดการเป็นไปตามองค์ความรู้ เรื่อง “การเลี้ยงไหมพันธุ์ไหมไทย” จัดทำโดย กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ http://qsds.go.th/newqsds/inside_page.php?pageid=17

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน.2557. **ดิน นิยามและความหมาย**. แหล่งที่มา

<https://www.ddd.go.th/ofswweb/thaisoil/p2.htm>, สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2564.

กรมการปกครอง. 2560. **ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560)**.

แหล่งที่มา: <http://www.dopa.go.th>, 20 กรกฎาคม 2564

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2559. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ**

สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564). สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ.

สำนักพัฒนาอตุณนิยมวิทยา. 2564. **ปริมาณน้ำฝน**. กรมอตุณนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสาร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. **ร่าง นโยบายและแผนการ**

บริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579).

กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2564. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน มาตรฐาน 1: 25,000 (Shapefile)**.

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2561. **แผนที่ชุดดิน มาตรฐาน 1: 25,000 (Shapefile)**. กรม

พัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.

ศันสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรพิภ. 2562. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับการวางแผนการ**

ใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมพัฒนาชุมชน. 2560. **ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน (กชช. 2ค) ปี 2562**

กระทรวงมหาดไทย. แหล่งที่มา: <http://ebmn.cdd.go.th>, 5 มิถุนายน 2564

กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลดงหลวง งานนโยบายและแผน. **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561 –**

2565) เทศบาลตำบลดงหลวง. จังหวัดมุกดาหาร.ไฟล์ข้อมูล

คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา. 2551. **ปทานุกรมปฐพีวิทยา**.สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

กรุงเทพฯ.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2564. **ข้อมูลบ่อน้ำบาดาล**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ไฟล์ข้อมูล.

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ม.ป.ป. **แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด**

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สแกนคร นครพนม มุกดาหาร).แหล่งที่มา

[http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/provincial%20analysis%20report.ht](http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/provincial%20analysis%20report.html)

ml, 5 สิงหาคม 2564

ระบบฐานข้อมูลหมอดินอาสากรมพัฒนาที่ดิน. แหล่งที่มา :

<http://lddmordin.ddd.go.th/lddmordin01.0.html>, 23 สิงหาคม 2564

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร. 2562. **ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2562**. ไฟล์ข้อมูล.

_____. 2562. **ยุทธศาสตร์จังหวัดมุกดาหาร พ.ศ. 2562**. ไฟล์ข้อมูล.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. **ข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี 2549-2564**. ไฟล์ข้อมูล.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2563. **ภูมิอากาศจังหวัดมุกดาหาร**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. แหล่งที่มา: <http://climate.tmd.go.th/data/province/ตะวันออกเฉียงเหนือ/ภูมิอากาศมุกดาหาร.pdf>, มกราคม 2563.

FAO. 1974. **A Land Capability Appraisal.Indonesia Interim Report**. (AGL / INS).Rome

FAO. 1993. **Guidelines for Land Use Planning**. Rome

FAO and UNEP. 1997. **Negotiating a sustainable future for land**. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome. Italy

Kristensen P. 2004, **The DPSIR Framework**. National Environmental Research Institute, Denmark. European Topic Centre, European Environment Agency.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายศรจิตร ศรีณรงค์	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4
นายเกรียงไกร อิมสมโภช	ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

ผู้จัดทำ

นายอธิวัฒน์ สิทธิภิญญาพัฒน์	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร	ประธานคณะทำงาน
นางเดือนเพ็ญ ชำนาญ	เจ้าพนักงานการเกษตรอาวุโส	คณะทำงาน
นายพิชัย โปธิโสภา	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ	คณะทำงาน
นายสัมฤทธิ์ ไกรยนุช	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ	คณะทำงาน
นางคนิสริน เย็นไทย	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ	คณะทำงานและเลขานุการ
นายนิวัฒน์ จันทะจวง	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นายมีชัย ทองคำ	นักวิชาการเกษตร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นายมงคล มหามาตร	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

